

UNIVERSUL LITERAR

MARIA CIURDEA STEURER: Fetiță cu porumbel.

SALONUL OFICIAL

An. XLII, Nr. 22.

30 3 Maiu 1926.

Lei 5.

Povestea Maicii Domnului

DESPARTIREA

Luase de pe masă și oalele și blidul,
Maria îngrijorată că nu mânca Isus,
Și la lumina serii se zugrăvea pe zidul
Cel alb, în negru, crucea ferestrei din apus.

Incununtat sta Fiul de cea din urmă rază
A soarelui și fruntea îi sângera ca'n spini...
Tăcea... tăcea și maica Lui, care nu c' tează
— Țărancă — să-l întrebe și-i varsă nur ai vin.

Vin rubiniu cu sânge curat umplu paharul...
Și pită aurită îi scoate din cuptor—
Dar Fiul, trist zâmbindu-i, știindu-le amarul,
Cu mâna le dă'n lături și spune „Măine'n zori,

Măicuță, să ceri popii asina cea mai slabă —
La Tatăl meu din ceruri mă duc, tu să mă lași“.
Și maica — o țărancă — oftând din greu, se'ntreabă
De ce și-a dat copilul cu Domnii la oraș..

RUSALII

Târg de munte risipit printre livezi,
Cu ceardacuri vâruite de-unde vezi
Piatra Craiului albastră de departe:
Iată tot Ierusalimul tău din carte..

Și călare pe-o asină cu mers lin,
Isus vine și Apostolii Lui vin
Pe drumeagul care duce spre mușcele,
Pe sub bolta unui schit cu rândunele.

Tărani albi sosiți de ziua pentru hram,
Rup din sălcii înverzite câte-un ram,
Domnul nostru să-l sfințească. Pe asină,
Pe când El blagoslovește în lumină,

Și stă'n umbră un egumen rău la gând—
O țărancă îi așterne la pământ,
Cu smerenie, marama 'nzepezită.
Sufletul să-i calce Fiul, sub copită.

JALEA

Stă pe prispă Maica sfântă,
Singulară la casa ei
Singulară cu grija ei..
Gânduri sure o'nvestmântă,
Trece'n sbor o rândunică,
Cruce neagră pe sub tei,

— Rândunică, soră mică,
Rătăcită prin grădină,
Unde-i Fiul meu iubit?
— Maică, neagră se ridică,
Subfircă'n luna plină,
Cruce grea de lemn cioplit.

Și pe cruce prins în cuie,
Fără grai, fără suflare,
Isus stă cu doi tâlhari...
Maicii sfinte bine nu-i e,
Se'mpietrește chinul mare
Pe obrazul ei de var.

— Rândunică, stai o clipă,
Lasă norii, sus, ca neaua.
Fruntea mea și fruntea Lui.
Mângâe-le din aripă...
Dar se duse rânduneaua
În adâncul cerului.

Maica stă cu jalea'n casă.
Bate biata la mătânii
Sfinților și mari și mici,
Când o frunză i se lasă,
Vie, peste floarea mâinii,
Dintr'o tufă de aglici.

— Soră mică, broască verde,
Ce-avui drag, azi mi se pierde.
Lasă-mă necazului,
Du-te iar în iarba verde,
Du-te, soră, de îți vede
De brotăcii iazului.

— Biată Maică 'ndurerată,
Tot cu lacrimi pe gene,
Fiul tău nu-l mai jeli.
Nouă fii avui odată.
Înzureau toți prin poene,
Roată mare când veni,

Roată grea, hodorogită,
Ferecată, forfecată,
Rupse trupul lor pe drum.
Și din nouă, numai unul
Mi-l lăsă — schiopându-l — drumul,
Unul îmi trăește-acum.

Vino, Tomo, Tominoace,
Vin' la mama să te 'nfașe.
Vin', frumosul meu, încoace..
Și din ierbi, din busuioace,
Iese un broscoi urât —
Dar zărindu-i felul hâd,

Ochilor holbați de broască,
Maica le zâmbi, și iacă
A 'nflorit în răs o cracă
De măr alb cu promoroacă —
Doar la umbra spinului
Plângă floarea inului.

BOCETUL

Fiul meu copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Haide, maică, să vorbim
La poartă de țintirim,
Căci de-acum nu mai vorbim.
Tu ești ori e vântu'n spini?
Bate vânt de miază-noapte,
Dragul mamei, zi-mi în șoapte.
Bate vânt de miază-zi,
Zii măicuță, pân' e zi,
Zii ca'n vremuri zii mereu,
Fiul meu, copilul meu.

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Ce drum negru ți-ai ales,
Nici pe deal și nici pe șes,
Căci vezi, maică, te-au trimes
Fără șea și fără cal.
Pe sub șes și pe sub deal,
Pe șuerul vântului,
În fundul pământului,
Și sub paza Sfântului —
Somnul greu să-l dormi mereu,
Fiul meu, copilul meu.

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Moartea, moartea rea mai este.
Vine hoțta iepurește,
Pune mâna jos pe masă
Și ne face larg prin casă,
Pune mâna sus pe grindă
Și ne face larg prin tindă,
Pune mâna și pe scară
Și ne face larg pe-afară. —
Goale, sunt poenele,
Împânzite genele,
Sub pământ e somnul greu,
Fiul meu, copilul meu.

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Nici o moarte nu-i amară
Ca moartea de primăvară,
Pe 'nfrunzitul codrului,
Pe cântatul cucului,
Pe ieșitul plugului. —
Când vin berze albe'n țară
Cu senin de primăvară
Și când rândunele zboară..
Scoală-te din somnul greu,
Fiul meu, copilul meu!

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Roagă-te la săpători,
Groapa să ți-o facă 'n flori,
Ușa groapei de mătasă,
Ca să vîi și pe acasă.
Căci te duci pe altă lume
Unde-i satul fără nume,
Unde nu cunoști pe nime.
Dragul mamei, să vezi bine
Căci ți-e drumul lung și greu,
Ca și somnul tău de greu,
Fiul meu, copilul meu..

(Urmează)

ION PILLAT

Să nu ucizi

— Fragment din romanul „Intunecare” —

de CEZAR PETRESCU

tr'un loc tranșea e apropiată de șan-
e nemțești numai cu o sută de metri,
cât ține un gât de vale. Pe urmă
urile de sârmă se depărtează pe
tele culmilor, lăsând o spintecătură
ită la mijloc, unde curge o apă de
u. Din locuri apărute se poate ve-
de la unii la alții, Muntele din față
pădurea pe jumătate tăiată; a fost
o un parchet; butucii răsturnați,
și vineți, putrezesc cu gloanțe în-
e în lemn. Alături însă pădurea as-
le șanțurile; brazii se văd în păcla
stră ca în bruma de pe piețița
nelor.

Ochiul ascuns privește încordat să
rindă o mișcare.
numai o mare tăcere, cum sânt fur-
rele acoperite deasupra, neclintite și
e, unde știi că dedesubt mișună în
rii, fără istov, oștirea de furnici,
nește arar un foc de armă: un cap
mișcat undeva. Dar tăcerea e după
a mai nefirească.

imeaja o baterie regulează tirul.
ții se umplu de hănițul prăbușiri-
în vâgăuni. Improșcă undeva un
de pământ răscolit și așchi; de
ci. Norii de fum se risipesc clătinați
de vânt, ca o pânză sură. În șanțuri
enii caută unii la alții, cu priviri ne-
tite, cu urechea atentă, gradații trec
usele strănse. Răspunde altă lovitură
un. Ghiuleaua a trecut pe deasupra,
tecând aerul ca o bucată de postav
ată. Apoi iarăși tăcerea se cascadează
e pentru astăzi. Oamenii mocnesc în
ri, cu spatele rezemat în pământ și
enuchii la gură. Numără ceasurile
i până la mâncare.

Mă camarade, tu de colo, ia tre-
ni și mie capătul să-i trag numai lun

„Asta vine de undeva — nu se știe
odată cine a adus-o întâi: — obu-
a lovit doi de la compania a cincea.

Aduceau apă... Unuia i-a scos mațele.
Mitră a Vadanei cel pe care-l chemau
domnii ofițeri să le cânte d'n frunză. Pe
urmă, chiar unul care l-a dus, povestește
în vremea mâncării; ține gamela numai
cu o mână cealaltă e încă plină de sânge
omenesc. Dar nimeni nu se miră, nici
nu se mai scârbește; moartea și-a pier-
dut misterul, pe unul l-a ucis glonțul
într'un anume loc. Totuși și acela mu-
rise pentru țară.

Locotenentul Radu Comșa privește de
un sfert de oră dincolo, cu lăcomie, din
punctul cel mai apropiat, printre păin-
jeniișul sârmelor cu ghimp. Nu se vede
nimic decât marginea de pământ a șan-
țului din față, țărșuși și împletiturile sâr-
mei în care au rămas acățate bucăți de
postav. Și vine miros de excremente și
de putreziciune. Câte odată parcă se
aud glasuri. Cineva a răs ori a răstit un
ordin; nu se deslușește.. Din locul ace-
la, în noaptea de Paști, s'au auzit până
târziu cântecele nemților. N'a tras ni-
meni. A fost un armistțiu tacit. Câțiva
de aci au aruncat pâini, dâșii au răs-
puns cu pachete de țigări. Bocăneț s'a
ridicat în picioare pe muchia șanțului
și le-a strigat: „Cristos a înviat, nemțil-
or!” „Adeverat, Kamerad!” a răspuns
de acolo un neamț gros cât un știubei,
înălțat și el pe margine și salutând îna-
inte, la dreapta și la stânga cu casca.
Pe urmă au intrat iar în borțile lor și
s'au așteptat să se ucidă... Pe neamțul
acela gros, l'a recunoscut Bocăneț mai
târziu, mort de opt zile și intrat în pu-
trezire, între șanțuri, după niște hâr-
țueli fără urmare.

Radu Comșa privește și nu-și poate
desprinde ochii. Așa sânt acum milioane
și milioane. Pe m și mii de chilometri.
Așteptându-se. Pândindu-se. Și în alte
locuri de luni de zile n'a conținut focul,
mobilele de carne s'au grămădit pisate
de tunur, și alți oameni proaspeți din-

tr'o parte și alta, n'au conținut să curgă
din izvor nesăcătuit.

În munte se văd câțiva brazi rupți de
la mijloc, spânzura fășii albe de așchi;
câți-va drepti și înalți, despoiați de
crengi, par colonade dintr'un templu
prăbușit. Ceva s'a mișcat? Parcă din-

CEZAR PETRESCU

tr'un punct, din țărâna șanțului din față,
alți ochi îl privesc, tot așa, țintă. Și dacă
într'adevăr e un om, ce gândește acela?
Il vede și ce gândește? De ce nu trage?

— Degeaba vă uitați, domnu locote-
nent. Nu mișcă nemții de-acolo să-i pi-
curi cu ceară. Numai noaptea îi auzim
cum cară și se schimbă și suduie în limba
lor. Este unul care cântă din flaut. Tăcem
toți și-l ascultăm. Iar când sfârșește, ba-
tem din palme și-i strigăm: „brava,
neamțule!” Râd și ei de acolo și răcenesc
vorbe de-ale lor, în nemțește. Cine să-i
înțeleagă ce spun? Până când într'o zi
s'o sfârși și cu flautul lui, și l'om arde
c'o moacă la cap, că dacă-i inamic tot
inamic rămâne..

— Domnu locotenent, vă chiamă la te-
lefon.

În pânuia telefonului se aude numai
o sfârșitură continuă și pocnituri me-
talice: sfrrr-sfrrr-pac-pac-sfrrr-sfrrr-
pac-pac..

Atâta a înțeles întrerupt, printre bâ-
zăitul firelor atinse: „Mihai Vardaru...
un ceas... alo! un ceas.. Aci Mihai Var-
daru.. nu se aude? alo.. așteaptă un
ceas..”

Radu Comșa a așteptat și într'adevăr
peste un ceas elevul plutonier Mihai Var-
daru a apărut în bordeiu, cu casca pe
ochi.

— Am venit să te văd.. Să-ți aflu im-
presiiile, rostii punând casca pe capătul
patului. Sectorul nostru e aproape, trei
kilometri în linie dreaptă, prin pădure.
Am avut o inspecție de la corp, un co-
lonel francez. Am ieșit minunat. Două
zile n'a mai udlat furiosul nostru. Aveți
un bordeiu foarte bun, văd că există și
cineva amator de gazete umoristice, își
spuse mirarea, plimbându-și ochii pe pe-
rete, unde Omir ordonanța, bătuse în țin-
te, ca o supremă rafinare artistică, foi i-
lustrate dintr'o revistă muncheneză arun-
cată de peste șanțuri.

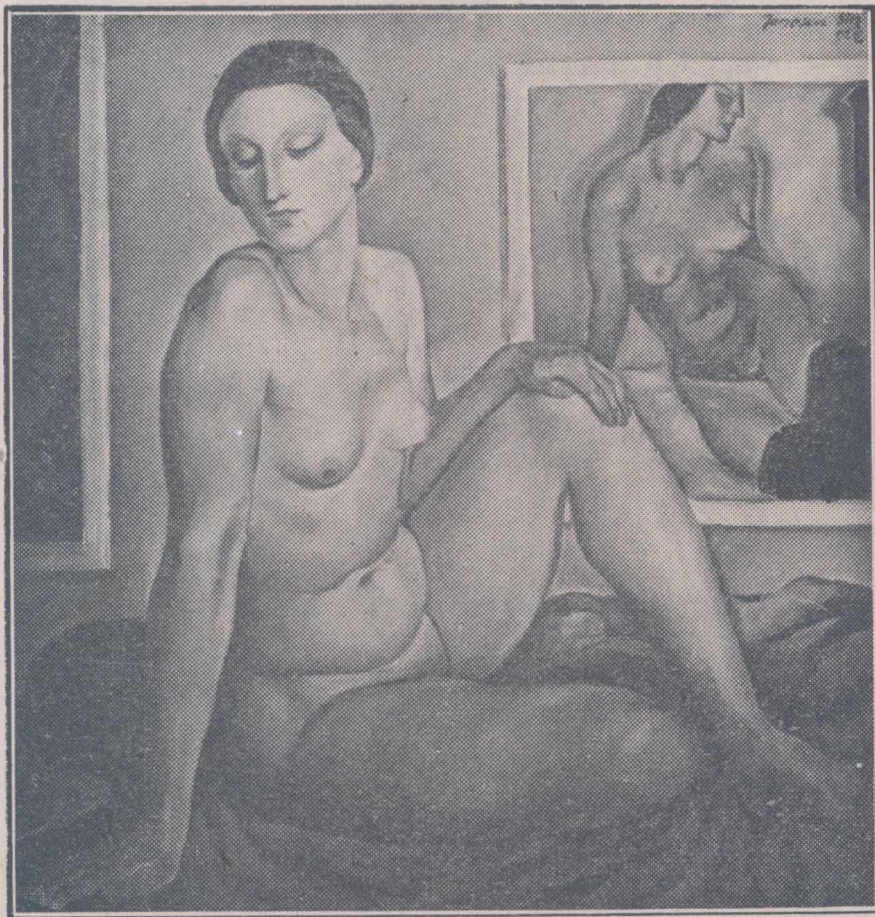
Mihai Vardaru vorbea repede, se ridica

I. STEURER: IARNA

Salonul Oficial

IONESCU SIN: NUD

Salonul Oficial

și se așeza iarăși, întrebând, fără să aștepte răspuns, aproape așa cum vorbea unchiu-sau, Alexandru Vardaru.

Dar sub graba cuvintelor se ghicea ușor un neastâmpăr, ca un gând alungat și revenind.

— Vrei să mergem puțin? Să ieșim de aci, e prea întuneric. Mi se pare de la un timp că niciodată nu mai este destulă lumină.

Radu Comșa coborî cu Mihai la ruinele de la „casa neamului” unde ziua era lăriște și soarele lumina poiana până târziu. Pe pajîstea verde, măruntă și deasă, încinsă de hora brazilor, două urme de un lemn care a fost tărit, păreau dungă lucioase trase cu o unghie uriașă pe ocațifea fină. Felia de perete rămasă în picăcare, cu orbitele ferestrelor goale, arăta ca o față orispată în așteptarea celor ce-aveau să vadă încă după cele ce mai văzuse.

Se așezară pe-o treaptă de piatră, înaintea grădinei cu flori sălbătăcite, între buruieni și spini. Pisica își scosese puia la soare. Unul alb, se juca umărînd delicat cu laba mică, pe pământ, umbra unei albine. O furnică roșie țâra deandăratele cadavrul unei insecte de trei ori mai mare ca ea. Mihai Vardaru o împinse cu o crenguță subțire, dar furnica reveni încăpățînată să-și reia prada.

— Totul în natură e numai carnagiu, rosti încet Mihai, aruncînd creanga și prinzîndu-și bărbia în pumn. Te apleci să privești cu o lupă deasupra unei palme de pământ, acolo unde ți s'a spus că e calmul măreț al naturii, și vezi numai distrugere. O insectă o pîndește pe alta, o larvă atacă pe alta, tot e numai un conținut asasinat. Lumea e un cimitir nesățios.

Se ridică în picioare, ștergîndu-și fruntea albă și înaltă cu batista, rosti privind într-o parte:

— Știi că am ucis un om?

Indreptă îndată ochii în ochii lui Radu Comșa, laom să-i citească o tresărire.

Radu bănuî ceva din gândul lui Mihai Vardaru și spuse, ridicînd din umeri, cu un gest care voia să arate că el nu găsește nimic de mirare:

— Dragă Mihai, acesta e războiul!

Și mai târziu:

— Probabil ai să fii propus pentru decorație.

— „Acesta e războiul!”

Mihai făcu doi pași, se întoarse și așezîndu-se alături de Comșa, vorbi dintr-o suflare, fără să mai ridice ochii la el.

— Am omorît un om. Nu-l cunoșteam, nu-mi făcuse nici un rău, nici n'avea de ce să-mi dorească un rău. Purta numai altă uniformă. Era ca și mine tînăr, purta ca și mine uniformă de plutonier. Poate venise exact cu aceleași gânduri ca și mine. Și eu am întins revolverul și-am tras. În două minute omul acela tînăr cum sunt eu aci, n'a mai fost decât un stîrv. Un ochiu îi ieșise din orbită, fiindcă am tras un glonț în cap. Părea că privește însîngerat și eu spaimă la mine. L'am îngropat. Se chema Kadar Istvan, din scrisorile din buzunarul lui, am văzut că era student la literă, pregătea o teză despre Petofi, se gândia cu îngrijorare la sărăcia lui care n'are să-i îngăduie să-și ia un doctorat la Iena, când va fi pace... Acestea le scria către o soră a lui și n'apucase să trimită scrisoarea. Și mai era și altă scrisoare, de la sora lui, cine știe ce fată nevoiașă, care-î trimitea un pachet cu lucruri femeiești: niște batiste, lenjuri, o cutie de erzat de cafea, zahăr, pachete de șocolată. Il întrebă dacă poartă destulă grijă să nu răcească, adăoga alte amănunte familiare, un unchiu care a fost pe la ei, ce face bătrîni, o verișoară care întrebă de el și îl așteaptă... Mi le-a tradus toate un camarad ardelean. Era o viață acolo care se pregătea și eu am curmat-o. Cu ce drept? Ceia ce nu mai are întoarcere, nu

se mai poate plăti, nici repara... nimic, un stîrv... Și m'am ascuns după aceia și am plîns. Ofițerii m'au felicitat și Maiorul.. M'a chemat Colonelul la telefon. Toți se bucurau că am ucis un om. Acum îți pot spune fiindcă nu-mi mă e rușine; după ce s'au sfârșit toate m'am ascuns și am plîns. Pentru el și pentru mine. Acum am înțeles ce este războiul.

Radu Comșa îi prinse mijlocul și îi strînsese lângă pieptul lui ca pe-un copil fiindcă într'adevăr acum, buza de jos a lui Mihai tremura ca buza unui copil care-și biruise un scîncet.

— Dragă Mihai, dacă nu trăgeai tu trăgea el. Nu știi cum au fost împrejurările, nu mi le închipui, dar aceasta e cert: dacă l-ai împușcat tu, înseamnă că altfel nu se putea. Te omora el.

— Tocmai aceasta e mai îngrozitor rosti Mihai, Tocmai aceasta e... Ne-am întîlnit în patrule. La noi este într'un loc distanță de doi kilometri între tranșee, niște viroage. Acolo ne-am întîlni în mijlocul nopții, parcă ne-am fi căutat. Eu singur am cerut să fiu trimis. Altfel mergea un sergent cu trei oameni. Poate și el a cerut ca și mine. Numai ca să-și dovedească lui singur, că nu tremură. Veneau spre noi și i-am așteptat. Când le-am ieșit înainte, soldații lui au ridicat mâinele să se predea. Dar el le-a strigat în unguște o comandă, și a întins mîna să tragă. Era cât mine de înalt, și profila perfect între doi copaci. Din două capete de lume am venit amîndoa ca să ne căutăm acolo. Am tras două gloanțe unul după altul, a tras și el unul mi-a șuierat pe la ureche. Când s'a prăvălit cu mâinele întinse, am simțit o mare bucurie, tot sângele din trup mi se ridicase în cap și în inimă. Înțelegi grozăvia? Am simțit o mare bucurie fiindcă uciseseam un om, cu care nu puteam strivi o furnică. Două gloanțe, unul în cap, unul în plămîni.

— Vezi Mihai, singur recunoști că nu se putea altfel. Ți-a trecut glonțul pe la ureche, puteai să cazi tu în locul lui stării Comșa, dar fără convingere. Nu spuneai tu că în război nu există ucidere

Răsărit

I

Din podghealuri, în podghealuri,
Numai, dor și numai, valuri,
Numai, punfi de idealuri;
Numai vis, numai mărgeanuri,
Până'n larg de oceanuri,
Luncînd peste noianuri.

II

Dintra bolfei cingătoare,
Zorile izbucnitoare,
Azvârl crengi zglopii de soare,
Cu mușcate de vălvoare;
Zâmbete fluturătoare,
Peste clocot de vultoare.

III

Mama Tetis, dulce mie,
Prinsă'n vâl de cununie
Sprinten boiul și-l mlădie,
Spumegînd trandafirie,
Și desface dintr'o iie,
Rotunjimi de veșnicie.

Fruntea'n cerc de asfodele,
Părul, caer smuls din stele,
Scărlionfuri de vălurele;
Gura, cuib de drăgănele,
Sănul, leagăn de vîntrele,
Și de doruri ca acele!

ARTUR ENAȘESCU

GEORGE HERING

— Spuneam... spuneam! Ce spuneam rau lucruri înainte de aceasta. N'aveam unde să susțin. Nimeni nu poate să fie de departe. Toți raționează, discută, xpun teorii, exaltă. E ușor să vezi când ști departe, că numai tu deții adevărul. Cum am înțeles că războiul e o singură realitate: toți care-au ucis, n'au să uite ceasta niciodată. Poate de aci numai ai e cu puțință să vie o scăpare, aci stă ngurul bun al grozăviei acesteia pe care o săvârșim cu toții. Când fiecare va vea mortul lui și amintirea aceasta va prezentă în fiecare act al vieții, au să răstoarne toate minciunile, înțelegerile, date. Când am să mă întâlnesc peste un n. doi, zece, cu un imbecil care să-mi ebițeze palavre vechi de când lumea, n să-l întreb numai atât: Dumnezeu ai cis un om? Dacă nu, te rog să nu-mi vorbești. Ești un impostor. Dumnezeu nu oți înțelege. Dar ce să ți le spun acestea? Nu mai interesează acum pe nimeni. Ce te alțădată. Acum vreau numai să te rog ceva.

— Spune Mihai, îl îndemnă cu blândețe adu Comșa.

— Iată ce vreau să te rog, șovăi Mihai. e atunci am o presimțire. Nu e așa că-ți ne să răzi? Dacă se întâmplă ceva, te, sunt aci două scrisori. Una pentru ți, pentru tanti Laura, unchiul Pd. unchiul Alexandru, Lumiruța, pentru ora și Ralu. Cum vezi, un testament general. Poate o să râdem toți mai târziu nd am să te rog să nu spui la nimeni. mai este încă o scrisoare... Ai să mă rți că nu-ți spun acum pentru cine. încă va fi să afli, ai să afli atunci. In icul alb se află alt plic cu adresa. Dacă se întâmplă ceva, rupi plicul alb și scoarea dinlăuntru te rog să o faci să angă la adresă. Nu te superi, nici că te g. atatea, nici că sunt atât de misterios. Ai nu mai am pe nimeni.

Radu Comșa strânse scrisoarea cu așsa ascunsă, gândindu-se la Măgduța obreanu, fetița cu genele frizate și gucăt un o caligrafic.

Mihai dădu capul pe spate și re-piră un om care-a urcat în fugă peretele ei prăpăstii. Sub ochi avea două dungi roșii, pe care nimeni nu i le mai văse până acum. Obrazul tânăr și copil, i supt, nările palide. Incercă să suradă, zâmbetul fu ca al unui copil după a plâns.

Se smunci de jos și strânse brusc mâ-lul Radu Comșa. Făcu un gest neșivit de îmbrățișare. Porni repede deamezișul poenii, pe urmă printre nchiurile drepte.

— Mihai! Mihai!

Radu Comșa se ridică să alerge după întrebându-se: „Unde pleacă așa? Unaleargă copilul acesta?”

— Mihai...

Dar Mihai Vardaru era acum departe, când în când numai tunica verde a-rea și dispărea sub crengile joase.

Isica adăpostită în ruini își târa puii ei, în gură, la adăpostul lor ascuns, lea lumina apusului se retrăgea oblipeste munți.

Albine se scufundau amețite în cupa ilor cu picioarele pline de polen. Și în locul stupilor sfărmași, își durase-undeva, în vre'o scorbură, o gospodă-de miserie. Fiindcă oamenii se ucid, înseamnă că viața nu trebuie să se e mai departe.

George Hering a călătorit prin Ungaria și Transilvania luând o mulțime de schițe pe cari le scoate într'un album la Londra în anul 1858.

Desemnurile lui sunt foarte importante pentru că ne arată costume dispărute dela începutul secolului XIX.

Albumul are următorul titlu: *Sketches on the Danube, in Hungary and Transylvania. Published by Thomas Ms. Leon, and Mr. G. Hering, London 1858.*

Album în folio, dedicat contelui István Széchenyi. Se găsește în colecția Academiei Române. George Hering a călătorit prin Ungaria în vara anului 1858 și în luna August albumul era gata. A fost la Presburg, Oedenburg, Wissegrad, Pesta, Schemnitz, pe pusta Ungariei, Trentcin, munții Tatra, castelul Arva, Tocai, Belgrad. A trecut Dunărea pe la cazane, a fost la Orșova, Mehadia, pe valea Hațegului, luând schițe de țărani Români, a vizitat templul roman din Densuș și castelul lui Ioan Corvin de Huniade.

Albumul are 26 de planșe cu vederi din aceste părți, litografiate de I. B. Pyne, Smith și Fairland. O foaie anterioară are câteva însemnări în limba engleză asupra tuturor litografiilor.

Cele privitoare țării noastre sunt următoarele:

Pl. 8. **Walachian peasant.** Bust în față, îmbrăcat cu o cămașă lungă, peste piept o manta făcută sul, pe cap căciulă înaltă pe sub care, părul îi cade în șuvițe pe umăr.

Pl. 15. **Wallachian peasant of Orșova.** Bust în față, îmbrăcată cu iie care se încheie la piept, peste ea are un pieptar cu blană pe margini, la gât salbă și pe cap o învelitoare rotundă cu un testemel care îi cade pe spate și de sub învelitoare îi iese părul care este buclat deasupra urechilor.

Pl. 19 dă un țaran ungar și o țărăncă și un țaran român. Românul este

încins cu șerpar, pe cap are pălărie mare și în picioare opinci. Femeia are un cojoc înflorit și pe cap un testemel.

Planșa 21 reprezintă Dunărea la cazane, o frumoasă priveliște cu stânci și la planșa 22 dă vederea Orșovei cu

George Hering: TARANCA DIN ORȘOVA

Colecția de stampe a Academiei Române, planșa XXIV.

întăriturile ei. Despre Orșova autorul dă numai câteva însemnări, spune că Orșova este la marginea Turciei la granița Valachiei pe o ușoară ridicătură în fața munților sălbateci ai Serbiei. Interiorul fortăreței a fost dus complet de Turci în Asia Mică și ea

GEORGE HERING: ȚĂRANI ROMANI DIN TRANSILVANIA. Colecția de stampe a Academiei Române.

este însemnată că pe aici a trecut în anul 1599 cruciații contra necredincioșilor la Adrianopol. Planșa 23 ne dă vederea băilor Herculane dela Mehadia cu frumoasa vedere a munților. Despre acest loc atât spune că, celebrele băi dela Mehadia, au fost recunoscute de Romani și respectate de Turci, ele sunt importante din punct de vedere climateric și medical. Planșa 24 reprezintă țărani Români din Banat (bărbați, femei, fete) ingenuchinând în fața unei troițe. Despre ei spune că locuiesc în sud-estul Ungariei și în cea mai mare parte a Transilvaniei își păstrează costumul dac și sunt simpatici la față.

George Hering : TARANCA DIN ORȘOVA

Colecția de stampe a Academiei Române, planșa XXIV.

Pl. 25. Templul roman din Densuș. Se vede interiorul, la intrare sunt două femei și un bărbat. Despre satul Densuș spune că este un sat românesc neînsemnat la marginea văii Hațeg și are un templu Roman care este folosit la biserica ortodoxă.

Afară de inscripțiile latine și stilul bisericii dovedește că este făcut din timpul Romanilor. In apropiere este Grădiștea care a fost centrul Romanilor și astăzi a rămas numai niște resturi de amfiteatru.

Pl. 26. Vederea exterioară a castelului Huniade cu podul care este peste apă și face legătura cu castelul. Însemnarea spune că acest castel a fost zidit de Ioan Corvin de Huniade, tatăl lui Matei Corvin și pe captelul unei coloane este scris: „Hoc opus fecit fieri, Magnificus Iohannes Huniades Regni Hungariae Gubernator, Anno Domini 1452“. Pe vremea lui Vladislav care era rege slab, Huniade era guvernatorul Ungariei și s'a opus ravagiilor turcești; fiind invitat să se astâmpere, Huniade a refuzat.

I. C. BACILA

DAIMONION

de LUCIAN BLAGA

II

OAMENI DEMONICI

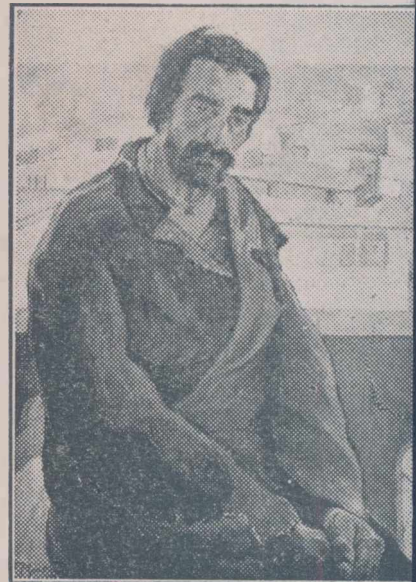
Se povestește că în ajunul uneia din faimoasele bătălii napoleoniene filozoful Hegel îndrăzni să părăsească cetatea împresurată de oastea franceză și eși să vadă „spiritul lumii călare pe calul alb“. Acest „spirit al lumii călare pe calul alb“ era Napoleon. Întâmplarea aceasta, pe care aproape nici un manual de istoria filozofiei n'o uită, e foarte impresionantă pentru cei ce știu că Hegel scornise un grandios sistem de filozofie a istoriei, în lumina căruia faptele lui Napoleon dobândeau o amploare metafizică și o monumentalitate până la care închipuirea înspăimântată a muritorilor obișnuși cu greu se poate înălța. Mai puțin simbolică decât întâlnirea aceasta la distanță „filozofică“ a lui Hegel cu Napoleon, dar în același timp mai mișcătoare prin omenescul, ce-l ascunde, e întâlnirea lui Napoleon cu Goethe. Deopotrivă impresionați unul de celălalt, cei mai mari oameni ai timpului, au ajuns să se vadă odată față în față. Întâlnirea lor are ceva din inevitabilul evenimentelor legendare. Goethe s'a îngrijit, nu se știe nici astăzi din ce pricină, să nu destăinuiască totul asupra audienței sale la „spiritul lumii“. Poate dintr'o banală și convențională discreție. Poate dintr'un sentiment mai profund greu de lămurit. În orice caz cuvintele ce le-ar fi rostit Napoleon despre Goethe: „voilà un homme!“ deși cam anecdotic în aparență n'au fost serios desmințite de nimeni, iar Goethe nu și-a mai revizuit admirația imnică față de marele corsican până la sfârșitul vieții.

Într'o convorbire cu Eckermann — Goethe împins să-și spună părerile asupra „demonicului“, aruncă secretarului său o fărâmitură de agnosticism mitologic: „Demonicul e ceea ce nu se poate istovi cu intelectul și cu rațiunea. În firea mea nu e, dar îi sunt supus“. — „Napoleon pare să fi fost o natură demonică“ îi răspunde întrebător Eckermann. — „În gradul cel mai mare“, replică Goethe, „așa că în privința aceasta altul cu greu poate să fie asemănat cu el... Astfel de ființe demonice erau socotite de Greci printre semizeii“.

Pentru a înlătura dinainte orice confuzie asupra sensului, încunjurat de-un întreg halo de subînțelesuri, în care Goethe întrebuițează cuvântul „demonic“, mai rupem din aceeași convorbire câteva observațiuni lămuritoare. Eckermann, nedumerit, întreabă: „Nu are și Mefistofel trăsături demonice?“ Goethe îi răspunde: „Nu. Mefistofel e o ființă cu mult prea negativă, demonicul însă se manifestă într'o putere de faptă cu desăvârșire pozitivă“. Vom vedea însă că pentru Goethe „faptă“ nu era numai acțiunea exterioară a omului de stat sau a conducătorului de oștiri, ci

orice — creație. De aceea Goethe presupune în orice creație, indiferent ce domeniu, manifestarea unei puteri irezistibile ca impuls și înrâurire naloagă aceleia ce lucrează în menii așa numiți de „faptă“. „Productivitatea de calitate cea mai înaltă — orice aperçu, orice invenție, orice idee mare care aduce roade are urmări — nu stă în puterea mării și e mai presus de orice tere terestră. Omul trebuie să privească asemenea fenomene drept dar neașteptate de sus, drept copii cu ai lui Dumnezeu, pe cari să-i primească cu mulțumire bucuroasă și să-i crească. Productivitatea e înrudită Demonicul care atotputernic face omul tot ce-i convine, și căruia omul se dă inconștient crezând că lucrează din proprie inițiativă“. (Eckermann, Gespräche mit Goethe, III 166. Reclamă) Orice creație veritabilă devine pentru Goethe o faptă, și orice faptă o creație. Când sunt de dimensiuni pleșitoare isvorul lor e „demonic“ sau ceva asemănător: îi poți deslușă de nume — și nu-l ajungi nici unul.

Demonicul nu-și alege țărâmul. Demonicul se manifestă în artă, în filozofie, în știință, în conducerea statelor... Napoleon a fost unul dintre acești demonici. Înșirând exemple rare pentru aceeași specie, Goethe uită să amintească pe Mozart, pe Beethoven, pe Shakespeare, și mai ales pe Byron. Pentru poetul acesta, comparan cu el dar mult mai tânăr, Goethe a avut un cult aproape pământeț. Simpatia de neînvinș ce-o simțea Goethe față de poetul englez e lămurită de multe probleme psihologice pe care le-a vădit în viața complicată a olimpicii și lăsat spre deslegare criticilor,

PAPATRIANDAFIL: ȚIGAN
Salonul Oficial

Dedicație

ALFREDO PANZINI

Rândunicile

Toamna, ce leagănă 'n vânt
Frunze, te 'ntâmpină-acum...
Tu gânditoare pe drum,
Tainic aluneci visând.

Mândră cu pași legănați,
Peste cărări te strecuri.
Scutură frunza ușor
Plopii 'n lumină scâlțați.

Tu în ochi oglindești
Toamnă și vânt, amintiri,
Ele vor fi povești
A simplei noastre iubiri.

M. NANU

din cele mai interesante. În Byron se găsesse influențe goetheane chiar mărturisite, dar deosebirea de temperament și de structură lăuntrică între cei doi e așa de mare că simpatia lor nu se poate explica nici prin influențe, nici prin afinitate sufletească. Atracția aceasta se lămurește mai curând prin faptul că Goethe a văzut întrupându-se în Byron mai presus de orice convenție și lege: **demonicul**, cu acel fluid magnetic care străbate ca linia de forță vrăjitoarească spațiul înconjurător. În Byron demonicul, geniul ocult, capricios, fatal al creației, al aventurii și al faptei izbucnește nealterat de zăgazuri, elementar. Rar se întâmplă ca un om în viață fiind să fie încunjurat de atâta iubire, ură și legendă. Demonismului fascinant ce trece prin opera și viața lui nu i-a putut rezista nici Goethe. Și vraja sălășluită în sufletul lui Goethe s'a precipitat mitic. Viața scurtă, plină de tensiuni dramatice, a lui Byron devine mit. Byron devine Euphorion, fiul anticei Elene și al lui Faust: un personaj simbolic care în grabnica sa trecere prin cea mai minunată operă poetică a timpurilor moderne, cântă, saltă și se prăbușește din tragic răsfaț:

Nun lasst mich hüpfen,
Nun lasst mich springen!
Zu allen Lüften
Hinauf zu dringen
Ist mir Begiende.
Sie fahst mich schon...
(Faust, II. Act. 3).

Ciudate se vor părea desigur cuvintele lui Goethe citate mai sus... „Demonicul... în firea mea nu e, dar îi sunt supus“. Ele nu pot să aibă decât un singur sens. Demonicul se manifestă în el cu tărie, dar Goethe simte singur că spiritul său e prea complex decât să poată fi determinat numai prin acest unic atribut. Afară de aceea Goethe, dintr'un îndemn foarte cultivat de a se controla, s'a silit totdeauna să-și zăgăzuiască elementul demonic care-i amenința măsura și echilibrul. În Byron el admira demonicul în stare nativă ca să zicem așa. Il admira dar nu-l accepta.

LUCIAN BLAGA

Stăpâna, văzând de-jur-împrejurul casei „secera și cocanul“, s'a apucat de frecat. Dăi de zor! Da' de unde! Erau făcute cu catran și nu se duceau. Dar când a văzut și copacii tăiați, a început să fipe: — Nerușinații! nerușinații! Au tăiat până și copacii răsădiți de bietul om! Dacă-i așa, vând tot, Mingon, nu mai dau pe-aici!

— Apoi de vrei să vinzi, cucoană — spunea tata, — mai bine să te hotărăști, că așa tot ai mai lua ceva.

— Ce vrei să spui cu asta, Mingon?
— Vreau să spun că au venit niște străini din acele părți în care acu fac revoluție; — s'au uitat încoace și'n colo, iar unu' zicea: — „He, ce locuri frumoase, ce mult îmi plac! aici vreau să'mi cumpăr o casă pentru vară“. Alălalt spunea: „Așteaptă draguțule! la anu ce vine n'ai să mai ai nevute să cumperi. Oricare dintre noi va putea lua ce casă i-o plăcea mai mult“. Așa că dacă dumneata cucoană, te hotărăști să vinzi pe dată, tot o să pui mâna pe ceva gologani. Da' mâine, hm! Nu prea știu!

Pe urmă a venit greva țăranilor. Noaptea se auzea pe câmp, pum, pum! Erau împușcăturile!

Stăpâna era singură și-i era frică. Unii spuneau că țăranii nu trebuiau să se unească cu salahorii de rând, și alții spuneau, din potrivă, că țăranii trebuiau să țină cu stăpâni, în contra salahorilor.

— D-ta ce spui, Mingon? — îl întrebau oamenii pe tata.

Tata spunea: — Băgați de seamă, băieți! Acu' le arătam noi stăpânilor, da' pe urmă, să nu ne arăte salahorii nouă!

Mama îi spunea tatii: — Se vede bine că de-acu' ai îmbătrânit de-al binelea! Ce e luat, e bun luat! Pe urmă o să vedem noi!

În zilele noastre, cu bicicletele, cu motocicletele, revoluția o faci bătând din

palme; vin din oraș toți acci semi-domnișori care vorbesc ca advocații, și dau poruncă. Așa dar, a venit ordinul la casele stăpânilor; atunci tata a trebuit să ia vaca și a dus-o stăpâni sale.

— Ii place ori ba — spunea mama — acu trebuie să caute singură de vacă, dacă vrea lapte.

— Da bine, Mingon! — întrebă dânsa înjosită —, tu îți arăți colții față de mine?

— Eu nu'mi arăt colții — răspundea tata, — da de, chibzuește și d-ta! Dacă nu ți-i arăt eu, mi-i arată ei mie.

— Cari „ci“?

Pe mine mă întrebi? Aia care țin de-acu legea'n mână. Știi dumncata, cucoană dragă, ce'nseamnă să fii „boicotat“? Nu mănânci, nu bei, nu mai dormi. Te duci la prăvălie? Na! pentru tine s'a isprăvit tot ce vrei să cumperi! Ai o căpiță de paie? Noaptea îți pun foc la ea. Duci pâinea la cuptor? Pentru tine brutaru nu mai are foc. Mergi pe drum? Și plodurile, hăimanalele, te flueră 'n urmă; vai de piclea ta dacă'i atingi! „Nu uitați — au spus — că vitele trebuie să meară de foamă și de sete“. Să auzi în grajdurile mari, ce mai răcnete! Parc'ar fi niște bieți creștini. Da' acu' legea așa-i.

— Care va să zică mă vinzi!

— Ba eu nu te vând de loc; că vremurile s'au schimbat, și cu ele m'am schimbat și eu. Dumneata nu spunea: „Trei luni și pe urmă războiul se isprăvește și-o să fim cu toții fericiți!“ Pe câtă vreme, trei luni au fost de-atunci?

— Dar ție ți se pare cu cale ce faci?

— Văd și eu că-i o vrăjmășie și vrăjmășia nu-i bună niciodată.

Da' dac'asa-i mersu' lumii acuma?!

— Stăpâna sunt eu.

— Așa spui d-ta, da' țăranii spun: „Stăpâni suntem noi!“ Nu ești numai d-ta cucoană, în starea asta, ehe! Domnu Carol, îl știi, un stăpân atât de bun, se duce la răzăsu' lui — sânt mai bine de o sută de ani de când îi stă pe moșie, din moși

VAVELYNA: IARNA

Salonul Oficial

Tonitza

strămoși! —, și-i spune: „Fii atât de bun și du-mi acasă o jumătate de sac de grâu”, da acela îi răspunde: „Dacă-l vrei, ia-l și încarcă-l dumneata”. Și s'a întors acasă, bietul bătrân, plângând de inimă rea.

— Ce nerușinare!

— Așa e cum zici, cucoană dragă—făcea tata —, da socotește și dumneata: prea i-au scos din minți pe țărani! „Mergeți la război! Pe urmă o să vă dăm asta și asta”. Nu știi dumneata că cine dă un deget, pierde mâna toată?

Dar cea mai mare nerușinare a fost aceea când au venit rândunelele. După o furtună când marea era neagră ca cerneala, au venit rândunelele. Era pe la jumătatea lui Septembrie, când rândunelele se duc înspre țările lor. Vântul le abătuse puzderie asupra vilei. Să fi fost mii și mii. Se așezaseră toate pe ciubucele ferestrelor, făcând o broderie albă și neagră, deși era mai mare dragull Stăpâna se uita la ele, vorbea cu rândunelele și le spunea: — Rândunelelor care-ați venit la mine, rândunelelor ce treceți marea, ce treceți muntele, știți voi oare să-mi spuneți une-i sărmanul de el?

Și-atunci se aude pum, pum!

Era fierarul care trasese cu pușca de vânătoare.

Mai grosolan om ca acesta nici că se află: mai beat dimineața decât seara.

Sare în curtea stăpânei, de parc'ar fi fost a lui, să adune de pe jos rândunelele. Și când se vede acolo încarcă iarăși pușca să mai tragă odată.

Iar dânsa: — Să nu faci una ca asta, nu vreau, sânt în casa mea!

— Ia mai lasă-mă cu casa „dumitale”! În rândunici trag cum și când am poftă.

— Dar legea nu dă voie să tragi în rândunele.

— De legeți arde dumitale! da nu știți că s'a dus legea de-acu?

Stăpâna se prinde cu mâinile de țeava puștii, ca să nu lase să tragă.

— Nu se omoară rândunele! — striga.

— Te rog să nu te ei la ceartă cu mine, — țipă el.

— Ah, dac'ar fi aici bărbatu-meu, dac'ar fi el, nu ți-ai bate în așa hal joc de o femeie, tâlharule!

Și-l scuipă în față.

Am dat fuga noi, dar ce-am tras până s'o desprindem de țeava puștii!

— Bagă de seamă cucoană, că omu-i de treabă, da când nu te-aștepți se sloboade pușca!

Iar dânsa: — Ce'mi pasă de-acuma!

Și scuipa.

Acela spunea ducându-se: — Mulțumește lui Dumnezeu că ți femeie; de unde nu, ce mai glonte îți trăgeam!

În urmă-i stăpâna plângea și aduna de pe jos rândunelele moarte.

(tradusă din ital. de)

ALEXANDRU MARCU

Nevroză prelinsă electric prin nervi
Nevroză fluidă, penel tremurând,
Vieță așteptată prin game și tonuri,
Lumină vărsată cromatic, vibrând.—

Membrană-oscilând în haotic neant,
Membrană-ascuțită smulgând ritmuri noi,
Natură diformă cătând echilibrul,
Fir alb de lumină, fășnit din noroi. —

Rezi umbre brazdate pe fețe de Crist,
Materie rece mișcându-se 'n soare,
Dureri așipite 'ntre cărji și 'ntre ziduri
Vagi-triste-armonii, care plâng în culoare. —

Carminuri tari, stoarse din roșu de mac,
Svârlite pe buze tânjind, de fetiță,
Ochi plânși, care'n spasmi și'n umbră se sting
Tristețea eternei materii: Tonitza. —

G. NICHIȚA

Ce iureș fără de svon!...

Ce iureș fără' de svon! Ce cântec, cu vine de aur prin-
tr'ânsul, și totuș ca un prohod de monoton! .....

Ca un alai, ce taie lanul cu maci de Mai, și chiot de
sărbătoare, cuprinzătoare,

În mine o veselie s-a zămislit.

Și a sărit: și mă târâște cu ea de mână; și mă aleargă
ca un copil; și mă privește, ca o bătrână; și-mi spune:

„Gândul, alungă-ți-l!” — Plutește?.. Merge?.. (O fi vreo
zână!

Ce veselie fără țipar! Așchii de umbră și de cleștar;
boare de vară, cu gust amar; mi-e sprinten pasul dăc'
tot mai rar!

Ce veselie! Parcă'i o spuză!.. Imens, un zâmbet, klar
fără buză (fără de forme, fără de sens, fără de chiag)
ca o meduză!

E o veselie care mă soarbe!

E un cires împărătesc,
ce-l crece îl leagăn și din mine fără 'necutare îl nutresc.

Și-n freacățul lui crece, stau sus prin crengi și poposesc,
stau gânduri oarbe.

E-o veselie ca de pământ! E-o veselie fiindcă tot sânt:
fără lumină și fără zare, o bucurie de 'nsămănare, de
soare mare, de ploaie tare, de încrucișări de roși de
care...

E-o veselie fără de scrum, o veselie de volum, de umbră
lungă și de drum; (fără de vis, fără de dor, fără de
gând)!

E singura veselie pe care n'o port plângând..

ION MARIN SADOVEANU

Critica și contemporanii

Creatorul de artă a fost socotit, încă în epoca lui Platon, ca un exemplar supra-natural, un ales al zeilor, care îl inspiră, deschizându-i zăgăzurile sufletului, ca să se scurgă prin el tot far-ecul divinității, oferit oamenilor spre le aduce aminte de esența lor cerească. „Fiindcă poetul”, zice Platon, „e o inimă ușoară, înaripată, sfințită, care nu poate crea nimic înainte de a simți inspirația, înainte de a pierde judecata ce. Atât timp cât n'a primit acest dar vin, orice om e incapabil să facă veri și să rostească oracole” (Ion).

Punctul acesta de vedere, firește, modernizat neconținut, apare mai ales foarte accentuat în epoca romantismului.

„Opera poetică”, scrie V. Hugo, „re-uită din două fenomene intelectuale: meditația și inspirația. Meditația este facultate; inspirația este un dar. Toți menii, până la un anumit grad, pot edita; puțini însă sunt inspirați. **Spiritus fiat ubi vult.** În meditație spiritul crează; în inspirație el se supune. A-ia care ne dă această forță este mult ai puternic ca noi” (Idées au hasard, 24).

Filosofii post-kantieni degajau în fenomenul estetic ideea din materie. Trezirea dela inconștient la conștient, atât Hegel cât și la Schelling sau la Schopenhauer demonstrează până la un anumit punct „delirul” geniului în artă, fiesc și religie.

După perimarea romantismului în pe-ada contemporană formula platoniană rămasese aceeași în esența sa, a dondit însă o fizionomie mai... științifică. A va mai fi vorba, ca la Platon, de deul muzelor, în care sufletele tandre și ate sunt trezite și transportate în ile împădurite, unde ele se leagăă colo până colo, ca fluturașii sau ca binele; nu ni se va mai spune că o-ării fără preocupările înalte ale frusului, binelui și adevărului rămân ereu aplecați spre pământ, ca anima-e având ochii îndreptați numai după tref, mistuindu-se de foame și de dra-ste (Republica).

Nimic din toate acestea, însă vom con-ata, că nici un soi de oameni nu e ai urgisit de către aleșii muzelor mai es, decât criticii socotiți drept niște raziți ai artei.

Artiștii îi disprețuiesc cu ură, fiindcă nt cameni de rând, care îndrănesc a „inspirație” să se ocupe de cei „in-rați”; oamenii de știință pozitivă șul în fața eforturilor cheltuite zadarnic ntru un obiect, care, prin definiție, nu . științific; iar publicul cel mare dă umeri, clătinat adesea în convinge-lui, că un critic e un îndrumător, un tor în economia timpului, care să răs-ndă la menirea de a nu mai aștepta asacrarea unei opere prin așternerea ezii cenușii a trecutului. Și în felul sta o generație, sau o serie de gene-ii să facă o deșartă experiență, care compromită în fața celor următoare.

utilitatea criticii este deci clamată oape pretutindeni, iar cercetarea li-taturii îmbracă încet-încet haina isto-ă, devenind o disciplină exclusiv ana-că bazată pe desfășurarea momente- în timp, activitate în care e greu să mai compromită cineva, fiindcă to- se reduce la un lanț de constatări umentate în legătură cu „autorul”. a fi vorba de clima în care trăiește; iul unde se desvoltă, și momentul, care apare el; ceilalți autori, care i-a frecventat durerile și bucu-e sale personale, sau dorurile și amo-

rurile de care un suflet ales a fost etc....

„Suflet ales”, iată tot ce ne poate spune înțelegerea omenească dela Platon până astăzi în legătură cu misterul creațiunii artistice.

Până la romantici „sufletul ales” era privit cu grația teologică; dela roman-tici încoace, el este scrutat în gospodă-ria sa exterioară cu priceperea econo-mistului, care ar studia producerea, dis-tribuirea și consumarea bogățiilor sufle-tești ale aleșilor.

Decât că „alesul” nu se poate identi-fica întocmai, cum se procedează cu un acid, întrebându-se hârtia de turne-sol, și apoi, chiar dacă ar fi un acid, „alesul” nu-și va putea schimba proprie-tățile, după cum e conținut într'un bor-can, într'un butoiu sau într'un flacon, nici după cum acidul e din Franța, din Japonia, sau din California, și nici dacă el provine pe cale de laborator, sau pe cale organică.

În toate împrejurările, acidul va în-roși hârtia de turnesol, fiindcă e acid.

Procesul acesta, prin analogie, însă poate fi regăsit, și în fenomenul este-tic. Opera de artă va emoționa oricând și oriunde un suflet normal organizat. Subliniem: opera va emoționa, nu au-torul.

Asupra opereii de artă însă procedeul istoric devine sec. În cel mai bun caz, abia dacă se ajunge cu oarecare folos să se stabilească legături genetice cu alte opere, fără ca geneza aceasta să determine valoarea opereii izvorâte, sau a izvorului în sine. Folosul cel mare al unor asemenea cercetări consistă din posibilitatea unui examen comparativ între model și prelucrare, spre a se pu-tea determina mai decisiv caracterele proprii inferioare sau superioare ale o-erei prelucrate.

În felul acesta istorismul literar, spre pildă, va putea studia opera, iar nu pe autor. Un exemplu ne-a dat în ultimul timp d. Ch. Drouhet în lucrarea sa „**Va-sile Alecsandri și scriitorii francezi**”, carte cu o metodă riguros științifică, deși poate autorul nu trage toate con-cluziile.

Natura emoțiunii de artă depinde de valoarea estetică a opereii de artă, nu din faptul că autorul ei, să zicem V. Hugo, s'a născut la 26 Februarie 1802, la Besançon, unde tatăl său era ofițer, și că sângele părinților săi au făcut ca

Victor să poarte în vinele sale urmele „d'un sang breton et lorrain à la fois”, deși frații săi: Abel și Eugène n'au av-ut nimic din darurile fratelui lor, a-fară poate de asemănarea lor fizică.

Critica opereii de artă sau critica este-tică, cu toate acestea se prezintă în pri-vința autorității sale destul de avară.

Criticul istoric va privi în urmă mai ales, cel estetic în față, dar judecata de valoare, pe care o dă cel d'în urmă e a-grementată de multe ori cu elemente străine esteticii, mai cu deosebire față de contemporani.

E foarte ușor să-ți dai seama, după 20-30 de ani, cât de falsă a fost jude-cata emisă de unii dintre criticii, care n'au avut nici pregătirea necesară, nici probitatea profesiei lor.

Critica estetică e declarată inexis-tentă, fiindcă se ia ca punct de plecare tocmai aceea, care e lipsită de temei.

Firește, când se va lua drept criteriu în materie de autoritate critică urmă-toarele rânduri scrise a doua zi după premiera unei comedii de Caragiale (13 Aprilie 1885), falimentul unei asemenea critice este cert.

„Și ce piesă? O stupiditate murdară, culeasă din locurile unde se aruncă gu-noiul. Femei de stradă de cea mai joasă speță, barbieri și ipistați, în gura că-roră se pun cuvinte insultătoare pen-tru mișcări ca cea dela 11 Februarie, pentru libertate și egalitate, care sunt baza organizațiunii noastre politice” sau

„Ziarul XXX publică în numărul său de ieri două articole foarte drepte la a-dresa direcțiunii teatrelor, prin care critică drumul, pe care a apucat... Avis celor în drept a lecui răul”.

Astăzi surădem în fața acestor „re-volte cetățenești”, e adevărat, dar cri-tica celor nechemăți a început să facă pe toți a râde de orice fel de încercare de a face critica, chiar când suportul estetic n'ar mai îngădui oricărui om, poart foarte de treabă, să-și etaleze gu-sturile și preferințele sale personale.

Dar să nu credem că fenomenul e specific românesc.

Vom lua la întâmplare cazul unui mare scriitor francez față de unii dintre contemporanii săi. E vorba de Flaubert, în „**Madame Bovary**”.

LEȚIȚIA AL. STAMATIAD: PEISAGIU

Iată ce se poate citi în **Journal des Débats**, 26 Mai 1857 (M. Cuvillier Fleury).

„...acest stil atât de ciudat fiind vulgar și pretențios în același timp, unde „sufletul“ face o atât de bizară alianță cu pomada unde „realismul“ țintind către simplitate cade în manieră... Un publicist celebru zicea la 1830, că a făcut timp de 15 ani același articol. Am putea zice mai bine, că romanul și comedia ne dau de 10 ani aceeași femeie. Enma Bovary este Marguerite din „**Dame aux camélias**“, ducesa din „**Dame aux perles**“, Suzanne din „**Demi-monde**“, toate eroinele dramelor lui Dumas-fiul sub un nume nou... Flaubert este însă un pictor exact...; asemănarea cu realitatea va crăpa ochii, dar nu vizează inima... Dacă totuși ar trebui să aleg între „**Madame Bovary**“ și „**Les aventures de Mademoiselle Mariette**“, între manechinele grosolane și fardate ale lui Flaubert și fotografiile „a outrance“ ale lui Champfleury — o spun verde: îmi place mai mult Champfleury“.

Iată-l și pe Paulin Limayrac în **Le Constitutionnel**, 10 Mai 1857:

„...Fără îndoială, nu contest nici spiritul, nici talentul lui Flaubert, Dumas-fiul și Taine. Mi se pare numai, că arta lor este de mîna a doua și că dacă tinerele generații n'ar trebui să aibă alte modele decât acestea, atunci ele nu vor fi deloc favorizate de cer. Noi merităm o soartă mai bună decât o asemenea literatură și vom avea-o“.

Dar A. de Pontmartin din **Le correspondant**, Iunie 1857?

„...**Madame Bovary** este exaltarea bolnăvicioasă a simțurilor și a imaginației într-o democrație nemulțumită... Acum treizeci de ani un scriitor vestit definise romantismul: „liberalismul în literatură“ — Noi vom zice pe socoteala noastră, că realismul nu este și nu poate fi decât democrația în literatură și „**Madame Bovary**“ ne servește cu dovadă“.

Cea mai interesantă judecată este însă a lui Dumesnil, din **La chronique artistique et litteraire**, 3 Mai 1857.

„...Cartea aceasta este una dintre cele mai imorale din câte cunosc... ea e făcută din reminiscențe în felul acelor comedii moderne compuse scenă cu scenă pe foi volante, care rămân amestecate într'un saltar luni întregi, dar pe care într'o bună zi le adunăm spre a alcătui o operă întreagă“.

Revue des deux Mondes, 1 Mai 1857, și-a spus și ea cuvântul prin pana lui Ch. de Mazade:

„...Autorul (în „**Madame Bovary**“) înfățișează obiectele, ca să zicem așa, pe din afară, fără a pătrunde în adâncimile vieții morale; el crede că descrie scene adevărate și pasionate, dar ele nu sunt decât bizare, sau sensuale. Printr'o ciudățenie în plus, acest roman conține și o idee, o cugetare socială, deși ideea aceasta nu e prea ușor de desprins și autorul, sub forma unui compliment, zice avocatului, care l-a apărut, lui Sénard, că prin magnifica sa pledoarie el a dat operei o autoritate neprevăzută; romanului **Madame Bovary**, e inutil s'o mai spunem, că pledoaria lui Sénard i-a dat o autoritate neprevăzută; rămâne de văzut, dacă **Madame Bovary** poate să facă același serviciu lui Sénard“.

Noi cei de astăzi, după 70 de ani dela această primire triumfală a romanului lui Flaubert, putem admira în liniște, atât adâncimea creațiunii de artă, care este **Madame Bovary**, cât și întinderea fără sfârșit a nepriceperii omenești, ce poate compromite atât de decisiv critica aceasta, căreia i se dă pe nedrept

In noapte

Mă tot chema afară, cu vorbe omenesti,
Cântându-mi la fereastră și'n cânt vru să mă 'mbie...
Eu ascultam în vatră bătrânele povești
Și l-am chemat în casă, dar n'a voit să vie...
— Și'n noapte suflet geamăn mi-a plâns pe la ferești.

— Ce vrea să'mi spună oare? — Când a m ieșit să'l chem,
Săruturi înghețate din prag mă'ntâmpinara...
Și-am auzit în codru răsunet de blestem...
— Dureri nebănuite strivite sub povară,
În gândurile nopții le auzii cum gem —

Dar n'am găsit pe nimeni și glasul omenesc,
Depart, mai departe rostogolia cuvântul.
— Simții ogoare 'n mine că se desfelelesc,
Am vrut să pot cuprinde tot ce'mi rodi pământul
Și-am deslușit în suflet cum plânsetele cresc.

EUGEN VICTOR

în asemenea împrejurări, numele de critică estetică.

Dintre contemporanii săi, Flaubert a fost apreciat în romanul acesta de către Sainte-Beuve, V. Hugo, Théophile Gautier, Paul de Saint Victor, Taine și alți literați de o notorietate variabilă.

Nici unul sau aproape nici unul dintre ei nu a recunoscut pe cale strict estetică valoarea romanului lui Flaubert.

V. Hugo, șeful școlii romantice, saluta în Flaubert pe șeful unei alte școale, cu care gloria sa năstirbită încă îi îngăduia să fie destul de generos.

Sainte Beuve, teoreticianul aceleiași școli literare perimate, scria:

E o carte (**Madame Bovary**) de citit după ce ieși dela o comedie de Alexandru Dumas-fiul, sau după ce ai aplaudat „**Les faux Bonshommes**“, între două articole de Taine... Căci în multe locuri și sub forme diferite, cred că recunosc serinele literare noi: știință, spirit de observație, maturitate, forță, puțină asprime“ (Causeries du Lundi, t. XIII).

Sainte Beuve ținea să fie la punct, să nu se izoleze de o școală literară ce avea viitorul deschis în fața ei. E de reținut alăturarea lui Flaubert de Dumas-fiul, asociere pe care o găsim la toți contemporanii lui Flaubert.

Taine credea că, dacă tovarășia lui Baudelaire este neprielnică, aceea a lui Flaubert e foarte bună și că „nu cunoaștem roman mai frumos dela Balzac“ (**Lettre a J. J. Veiss**).

Realismul „avant la lettre“ al lui Balzac îi lămuria lui Taine apariția lui Flaubert și autorul celor trei coordonate literare era mulțumit. Nimeni însă dintre contemporanii săi nu l-a admirat mai frenetic decât elevul său în ale literaturii, Guy de Maupassant. Și e explicabil. Era o datorie de conștiință față de șeful școlii, din care făcea parte și mai ales recunoștința față de cel ce l-a inițiat în tainele literaturii.

Oricine ar cerceta oglindirea unui mare artist în sufletul contemporanilor săi imediați, ar putea constata aceeași stare de lucruri.

Istoricul nu va îndrăzni să se ocupe de contemporani, iar criticul estetician se va ascunde în penel unor exemplare ca cele amintite la început, sau va fi mânat alături de fâgașul cercetării strict estetice mai mult de considerațiuni, dacă nu contradictorii, dar în tot cazul străine scopului urmărit.

Un critic adevărat va fi apreciat însă numai după justetea valorificării contemporanilor săi. Aceasta este piatra de încercare a criticului veritabil.

Dar atunci totul s'ar reduce la un cerc vicios: criticul, care înlocuiește consacrarea timpului, va trebui să fie

judecat tot prin consacrarea trecutului.

Cu alte cuvinte nu trebuie să ma teptăm trecerea timpului spre a fi stăta dacă o operă e bună sau nu, și că ne vom adresa criticului, care va deca înaintea timpului, însă just judecării va fi apreciată tot după t reea aceluiași timp.

S'ar părea că aci este cheia lipsei încredere ce se acordă criticii și pu bil chiar rostul disprețului artiștilor pentru critica în genere, în afară funciara incompetență, de care art face responsabil, prin definiție, pe o de esență ordinară, când acesta se o de lucruri ce i-ar depăși puterile.

Decât că mijloacele de apreciere, care estetica învestește pe cercetăt operelor de artă, nu sunt atât de m rioase pe cât se crede.

O analiză atentă, mai ales at poate face pe mulți să surprindă esențial și identic la toate școlile rare, spre pildă, la toate operele de dela început și până în zilele noastre.

Găsirea acelu „nu știu ce“, de care s'a zis „că e mai ușor să-l simț cât să-l cunoști și că ar înceta să fie un „nu știu ce“, dacă am ști ce este, natura sa fiind incomprehensibilă, și, că nu există nimic cunoscut, nici mai necunoscut în lu aceasta ca „nu știu ce-ul“ din oper artă, sau dacă întâmplător am aj să știm acest „nu știu ce“ care ne prinde, n'am mai fi atât de mișcați, atât de încântați, cum suntem e dar, că el nu a fost descoperit în nici că am putea vreodată desco acest mare mister al naturii“;

hours, „**Les entretiens d'Ariste et de gene**, V, Le je ne sais quoi 1674), și „nu știu ce“ așa dar, pe care îl recunoaște până la un punct ca și îl veni regăsi și studia în înfățiș lui de „știu cum“, spre a ajunge la cluzia de „știu când“, o operă m numele de operă de artă.

După cum nu știm ce este suf dar știm care sunt proprietățile lui tând distinge un om în viață de u davru; nu știm ce este propriu zis tricitatea, dar o putem întrebuint atâtea chipuri, dela luminat pâr radiofonie; tot asemenea nu e impo să recunoaștem proprietatea, pe c are opera de artă de a ne emoționa cific, identificând și verificând sp cul acesta cu ajutorul extragerii ce este esențial și identic cu toate văratele creațiuni de artă, fără s gândim la epoca, fără să ne preocu de școala, din care fac parte. Și a este obiectul esteticii, iar aplicaț asupra operelor, care se ivesc, este mai rostul criticii estetice.

BOARLAT STRUȚEA

Salonul Literar

Avem sub ochi numărul 12 din revista lunară pe care de un an de zile o școate, la granița noii Români, la Arad, poetul Al. T. Stamatiad. Ca și altădată, în decursul celor 12 luni, cedăm aceluiaș dublu sentiment de încântare și de grațitudine pe care ni-l procură revista d-lui Stamatiad.

O tehnică sobră, o acuratețe tipografică realizând aproape un record pentru vremurile acestea de neglijență a tiparului, un material variat, literar și informativ, literatură originală și traduceri, esesuri și cronici — iată atâtea calități ce fac din fiecare număr al revistei o atractivă culegere și din colecția toată o prețioasă antologie a anului literar ce se trece.

Dar mai presus de meritele acestea vizibile, opera poetului Al. T. Stamatiad are o semnificație care trebuie în deosebi accentuată.

Al. Th. Stamatiad

Salonul literar este o izbândă culturală, cu atât mai prețioasă cu cât vine dela un suflet entusiast al vechiului regat, sălășluit între frații dornici de scris și de cultură românească. Să nu uităm că Al. T. Stamatiad este și profesor de limba și literatura română la liceul Moise Nicoară din Arad și că verbul lui cald răsună în inimile atâtor tineri ascultători după cum scrisul lui și pasiunea de literatură se traduce în dragostea cu care dirigează această revistă, pe care pentru cinstea Aradului, am dori-o neapărat continuată, din Septembrie încolo.

Nimic n'ar putea da, însă, o mai justă imagine a valorii acestor contribuții pe care le cuprinde colecția anuală a Salonului literar decât această enumerare a colaboratorilor pe care directorul i-a alăturat frumoasei lui întreprinderi culturale. Au colaborat între 15 Martie 1925—15 Mai 1926 la Salonul literar d-ului:

Leo Bachelin, G. Bogdan-Duică, V. Bogrea, Emanoil Bucuța, Ch. Ad.-Cantacuzene, Mihail Celarișanu, A. Clarnet, Al. Constantinescu, A. Cotruș, V. Demetrius, A. Dominic, George Dumitrescu, Alexandru Gherghel, Al. Grigoriu, P. Grimm, E. Lovișescu, Ion Minulescu, D. Nanu, Al. Negură, Perpessicius, George A. Petre, Marcel Romanescu, Const. Săineanu, Grigore Sălceanu, Egumenul Serajim, Theodor Solacolu, Eugeniu Speranția, Al. T. Stamatiad, Eugeniu Ștefănescu-Est, Elena Văcărescu, Tudor Vianu.

Iată de ce vorbeam de un dublu sentiment de încântare și de grațitudine, pe care ni-l procură admirabila revistă a d-lui Stamatiad: Salonul literar.

Instinctul artistic

„Întâia cauză a artei — scria germanul Grosse — este instinctul artistic, un instinct asemănător jocului, un joc al facultăților fizice și intelectuale, combinat cu instinctul imitației“.

Nevoia estetică nu e proprie omului civilizat. Ea s'a manifestat — tot atât de intens — și la omul primitiv, în strânsă legătură cu credințele lui religioase. Sociologic vorbind, arta nu se poate considera decât ca un fenomen social, ca un derivat al realității sociale a unei epoci.

Realitatea socială a primitivilor era cea mistico-religioasă. De aceea și arta primitivilor era derivatul religiei lor. Tarde a remarcat cu justețe că printre primele origini ale artei se numără: ceremonia și cultul. De aceea, după el, nu arhitectura a fost prima artă, ci cuvântul. Din cuvânt, scris sau vorbit, a răsărit ori și ce artă. Primele două arte, ce au procedat direct din arta vorbirii (care n'a fost decât ruga către zeu), sunt: arhitectura (templul pentru rugă) și muzica (cântece pentru rugă).

Analizând și mai adânc viața religioasă primitivă putem să descoperim, mai clar, originile artei, cari se identificau în deosebi cu riturile religioase. În riturile religioase au luat naștere muzica și teatrul religios, cari au devenit — târziu de tot — muzică și teatru artistic. Durkheim, care ne-a înfățișat așa de cuprinzător viața religioasă a clanurilor australiene, a arătat în același timp că: „culturile ne pun în evidență elementul recreativ și estetic din religie“. „E un fapt cunoscut, continuă Durkheim, că jocurile și principalele forme ale artei sunt născute din religie, tocmai pentru că cultul avea de scop și recrearea“.

Din diferitele rituri — procesiuni, cu decoruri și muzică la statuia zeului — totem — au luat naștere adevărate reprezentații teatrale. Exemplificăm câteva din aceste rituri, generatoare de instinct teatral.

Riturile mimetice constau în mișcări și strigăte, cari aveau drept obiect de a imita, în diferitele sale atitudini sau sub diferitele sale aspecte, animalul a cărui reproducere era dorită.

La tribul Waramunga ritul reprezentativ consta în a rechema trecutul, prin mijlocul unei adevărate reprezentații dramatice. Astfel serbarea zisă a șarpelui negru se desfășura în chipul următor: doi preoți, împodobiți cu desemnuri reprezentând șarpele negru, aleargă, săr, joacă, până ce cad, istoviți, la pământ.

Atunci, asistenții vin și mângâie, cu blândețe, desemnurile emblematice. Se spune că gestul acesta place mult șarpelui negru.

Sărbătoarea în onoarea șarpelui Wolunqua constă numai în a reprezenta trecutul cu singurul scop de a-l reprezenta, de a-l face viu în mintea indivizilor. Wolunqua este o ființă unică și pur mistică. E închipuit ca un șarpe colosal, cu coada pe pământ și cu capul în nori. Servește de

nume colectiv și de emblemă grupului de indivizi, ce vede în el un strămoș comun. Dela el, credincioșii nu cer nimica. Il sărbătoresc numai de dragul de a-l sărbători. Se celebrează, fiindcă l-au celebrat strămoșii, se celebrează prin tradiție. (Artă pentru artă!...).

Există apoi rituri vesele, de îmbucurare; de asemenea și rituri triste — cari tind a face față unei nenorociri și a o deplânge. (Origina diviziunii în comedie și tragedie!).

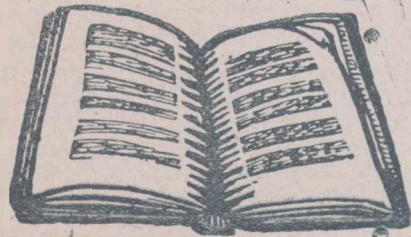
La fel grecilor antici, dela multe rituri, australienii excludeau pe femei și pe copii, ca unii nevrednici să comunice cu divinitatea și să se împărtășească cu harul ei. „Asemenea drama — scrie Durkheim — riturile sunt streine de ori și ce scop utilitar, ele fac pe oameni să uite lumea reală, pentru a-i transporta în altă lume — ideală — pentru a-i distra, pentru a-i recrea“.

Dar, observă Durkheim „un rit este și altceva decât un joc; el e viața serioasă“.

Lucru, foarte explicabil, dacă ne gândim la strânsa uniune dintre religie și viața cotidiană cu toate manifestările ei, la primitivi. Lévy-Bruhl — un continuator al lui Durkheim — remarcă, în acest sens următoarele: — „Dansul este pentru primitivi o afacere ceremonioasă foarte serioasă, mai mult un cult și o invocare, nu numai o distracție. Literalmente, termenul pentru a dansa, înseamnă la ei a lucra“.

Un fapt câștigat pentru toate școlile sociologice, este constatarea că realitatea spirituală a vieții primitive era religioasă. Această realitate religioasă era uniformă, omogenă. Ea închi-dea în sine toate posibilitățile viitorului. Progresul social a dus la o descompunere a unității primitive, în o serie de alte realități, ce și-au căpătat autonomie: cea juridică, cea morală, cea estetică. Dar instinctul artistic, despre care vorbim, a existat, cuprins și închis în instinctul religios. Din acesta a derivat el, cu timpul, cum au derivat și celelalte instincte, esențialmente sociale. Iar forma primă de manifestare a instinctului artistic, a fost instinctul teatral și instinctul muzical (ritul și cântecul rugăciunii). Din dansurile și chiotele dezordonate ale sălbaticilor în jurul unei pietre, cu închipuite puteri dumnezeiești, au răsărit teatrul și muzica — rudimentare și schiloade la început, definitive și superbe — astăzi.

N. N. MATHESCU

„SALONUL OFICIAL“

(Sala Adam Bălțatu)

V

Traversând diagonal tinda rotundă a Ateneului, ne îndreptăm spre ultimele trei săli ale „Salonului Oficial“ săli joase, mici, umede, neîndestulat luminate — sarmale.

Aici se află totuși reprezentată, în cea mai mare măsură, energia tânără a plastice românești.

E neastâmpărată, capricioasă, uneori pornită pe căile păcatului, dar nici o dată desvâluită.

Tineretea pasionează chiar când e nebună. Ființa nebuniei tinereții e un prinos de viață — care se stinge curând — și de pe urma căruia, ca într-o livadă după o furtună repede, alegi, câteodată, surprinzător de aleasă pargă.

Dar să nu zăbovim prea mult în pragul ușii, ei, lăsându-ne pe sală galoși pedantismului — să pășim feciorelnic în odaia copiilor.

Cel mai fraged dintre toți — și totuși așa de îndelung vagabond pe stepe fetidă a sentimentalismului pictural — e de bună seamă:

BĂLȚATU

pe care aproape nu-l mai recunoaștem.

Monografiștii d-sale — ah! Doamne, monografiștii aceștia cu mentalitate de trăulein și limbuție de reporter! — vor fi fost desigur alarmați de noua îndrumare a d-lui Bălțatu — și-l vor fi admonestat, ca pe un școlar — pe care-l vroiau ascultător și mătafleț — surprins asupra chiulului.

Nudul d-lui Bălțatu expus anul acesta, a fost pentru noi o surpriză. Și una din cele mai plăcute.

D-sa atacă, de data asta, în plinul ei, problema picturală, pe care, până acum, o înconjurase din timiditate, sau poate — și credem aceasta mai lesne — din graba de a răspunde, pe piață, la cererea negustorilor și-a unui public cu avere improvizată și gust echivoc.

Dela eboșurile d-sale — invariabil aceleași — unde o culoare flecută se așternea, lăptos și suficient peste contururi fără soliditate și fără caracter; dela temele d-sale de un pitoresc ieftin și banal, — Bălțatu a trecut, aproape direct, la studiul atent al materiei, la pasta consistentă și adâncă, la urmărirea în deaproape a unei construcțiuni vânjoase, și a unui contur, din care ambiguitatea este hotărât și definitiv alun-gată.

Dacă, în aceiași măsură, Bălțatu va și să se concentreze și în alegerea subiectelor sale — (i-am recomanda cât mai mult îndrăgirea omului) — avem nădejdea că, foarte curând, va izbuti să se aple pe sine, ceea ce, în artă, este o netăgăduită și temeinică izbândă.

Nu tot aceiași schimbare se întâmplă, însă, cu

BĂEȘU

care a rămas la prima manieră a lui Bălțatu, — caracterizată mai sus, — de bună seamă agreată de un public cu instrucție de almanah și sentimentalitate de manicurist, — dar care, deși uneori remuneratorie, nu poate stabili o reputație serioasă unui artist.

Credem că rândurile acestea nu vor scobori în sufletul, prea tânăr, al d-lui BĂEȘU, descurajarea, ci, dămpotrivă, îi vor sluji de stimulent.

„Fetița în roșu“ a domnișoarei

CORNELIA BABIC

prezintă, pentru noi, un farmec deosebit.

În compunerea, oarecum naivă și în culoarea pasionată, are, laolaltă, nu știu ce pervers și virginal.

Însă o mai mare grijă a formei — (poți fi adânc expresiv, fără să schim-nosești) — și o mai atentă concentrare asupra pastei — (poți fi suav, cu materie consistentă) — ar completa firesc calitățile acestei tinere debutante.

C. VLĂDESCU

are — între altele — un portret de femeie, inteligent compus — și colorat, în carnație mai ales, cu o vădită înțelegere a materiei.

Dacă relația de pastă, între carnație, haină și decor, ar fi fost mai unitară înche-gată, portretul acesta ar fi făcut o serioasă concurență atâtor lucrări, de încontestabilă valoare, ale actualului Salon.

I. STATESCU

e încă pe cărarea întortochiată a cău-tării.

Dintre „natura moartă“ și „peisaj“ — (prea distonant colorate) — preferăm „nudul“ d-sale, unde preocuparea de a da ansamblului un ton melodic ne îndreptățește să credem că d. Stătescu, e înzestrat cu reale calități de picior — care cată să fie sârguincios cultivate.

I. STEURER

debarasat de fantasticul d-sale decorativ, quasi caricatural, ne dă o serie de peisajii de o rară și distinsă simplitate. L-am dori însă mai amplu — și mai barbat, în viziune.

H. CRETULESCU

plutește încă într-un eclecticism nebulos. Nu e lipsit însă de gingășie în capetele d-sale de femei. Dar o gingășie înexpresivă și — pictural — ieftină.

GII. CHIROVICI

are, în „Rugăciunea“ incontestabile calități de ton. Compoziția însă, e desmădulată și, întrucâtva, goală.

LUKY GALACTION

ar fi putut realiza o frumoasă pânză de portret, dacă ar fi știut să rămână constant aceeași în felul de a privi natura — și în maniera de a o interpreta. Puternică în ansamblu, lucrarea d-șoarei Galaction pierde mult, examinată parțial. E o veșnică ciocnire, care impresionează urât retina, între tehnica, urmărind realizarea volumului prin planuri strâns alăturate, aproape o modelare, — și între tehnica emanamente decorative, așternută, aproape grafic, pe un singur plan-tapet, care nu se leagă cu prima, și descumpănește privirea certetătorului atent, doritor de unitate organică.

Lipsa unității tehnice, trădează lipsa unității de viziune și a unității de senzație. Sau descoperă absența concentrării, care e una din bucele diletantismului. Abuzul de vopsele, violente și ordinar, cu platitudinea de Enoleum — mai adaugă pânzei d-șoarei Galaction o notă de afectată și inutilă brutalitate.

GEORGETA HOLBAN

are mult sentiment interior în colorarea d-sale, de pe cruce. De ce însă, și aici tendința unei aproape caricaturizări în formele cari cereau să fie, față de temă, tocmai din potrivă, ideal spiritualizate?

PAPA TRIANDAFIL

talent disciplinat — dela care nădăjduim mult, în viitor. „Prietenul“ d-sale e un foarte reușit portret.

MOGA

„Copilul“ d-sale e încă o lucrare de

școală — nu lipsită totuși de calități.

CIUNTU

are două mici desene, în creion colorat-atent urmărite.

GROSSMAN BULIGHIN

știe să compoie inteligent și să notez spiritual, afectarea cubistă, însă, peșt un desen de viziune clasică — este obsesie neserioasă.

În artă, ambiguitatea e compromițătoare.

LUCIA BELLER

expune un foarte interesant proiect d-vitrailu, cu frumoasă fantezie în compunerea decorativului linear și destulă logică constructivă. Coloratura d-sale însă cam monotonă și poate prea moli-rată.

Vitrailul e născocirea Nordului, cu atmosfera de plumb, prin care soarele a bea se bănuiește. El cată să multiplice și să înveselească raza anemică a astrului, smulgând, pentru interioarele semi-obscur și reci, zâmbetul cerului, altfel absent.

ELENA POPEA

știe să stabilească interesante armonii de gri și să compoie ingenios, chiar cu elemente insignifiante. Nu are însă destulă persistență în meserie. De aceea, poate pânzele d-sale lasă privitorului o impresie prea ușoară — de improvizatie — și nu-l mai rechiamă.

VAVELYNA

are aici o „iarnă“ cu frumoase însușiri de culoare. Dar e slab compusă: copacii din stânga umple mai mult un gol — fără să se lege organic de rest. Dealul mînteri, într-o pânză orizontală, ori cîm-riscă, abuzând de paralelisme verticale.

BRATEȘ PILLAT

s'a luptat cu o temă grea, și adeseori îngrată: portret, mărime naturală — în aquarelă. Cutezanța aceasta desvâlne energie rară și o pasiune, care nu poate fi contestată.

CORNELIU MIHĂILESCU

e încă în faza, ultimă, a experimentului cubisto-constructivisto-integralist. Nu încurajăm pe calea aceasta — dar nici nu-l dojenim. Il așteptăm să se regăsească.

S. CONSTANTINESCU

e un talent serios, cu un gust format și cu o mare disciplină interioară. Portretele d-sale, în primul rând, tradează aceste calități cu prisosință.

AREPHY

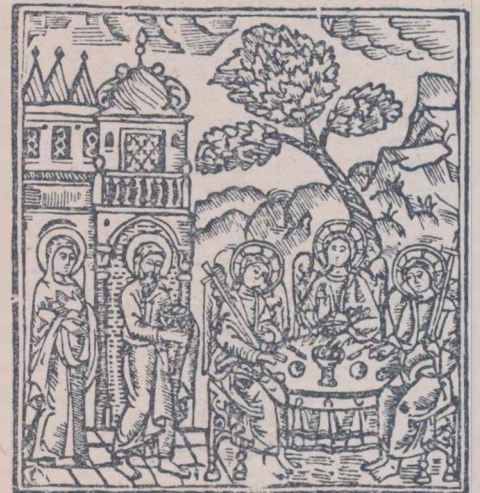
ar putea să ne dea lucruri foarte interesante, dacă ar stărui mai adânc asupra materiei.

ALEX. POP

cu cele două portrete în desen, ne amintește exercițiile școlarești, după antic.

Preferăm însă, ori când, desenele a-cestea — picturilor d-sale, din sala Han Eder.

N. N. TONITZA

Cronica muzicală

Primul concert simfonic. Inchinat societății compozitorilor români

— 23 Mai 1926, Sala Ateneului —

A fost încropit în pripă un ultim concert simfonic; consacrat muzicii românești. Și orchestră și public și vremea zice împotriva; dar s'a isbită, în fine, se dea. Nu din lipsa materialului pentru întocmirea programului, nu din pricină interioară deci, concertul abia a avut loc, ci din pricină exterioară mult mai secundară. Dar cu atât mai răstătoare. Afizele vesteau, mai de aproape chiar de a se fi căpătat siguranța și darea concertului, un program de înaltă calitate și definitivă încredințare a bogăției de producție componistice românească. Un program atrăgător, pe altă parte. Imprejurările însă, și-au răstătat și de astădată crunta lor vitregie într-o creație autonomă. Imprejurări de care, — de sigur și nu în neînsemnată măsură, — sunt vinovați și organizatorii, dar, în primul rând, va trebui să învinovățim pe noi toți, artiști și public auditor, care ocolim neîncrezătorii producția școlii noastre muzicale, parându-i sistematic avântul creator.

Socotim că nu a fost un adaos de prisos și ironic subtitlul: „Inchinat societății compozitorilor români”. Să recunoaștem că închinarea nu a fost prea pioasă. Astfel nu s'ar fi hotărât acest concert într-o dată așa de târzie, în timpul hiderării stagiunii muzicale și, după ce nu împlinim îndatoririle contractuale muzicanților orchestrei; după ce s'au rșit deci drepturile de a-i mai chema un surplus de muncă, în afară de celele contractului și în condiții înărrătoare, care să-i facă să ia atitudine nepăsare față de strădaniile creației românești. Ce deurge din această rație, nu este greu de stabilit. Orchestra micșorată, instrumente lipsă, rețiii insuficiente s'au făcut în grabă și avânt. Lucru de mântuială, tocmai le trebuia să aibă loc prudente prețțiuni stăruitoare grije, o largă bunăvoință și un generos elan pentru pănderea și tălmăcirea frumosului mural autohton. Consecințele se resfrâng puțin în aparență, asupra pieselor scutate și implicit asupra prestigului artistic al compozitorilor.

Întru asigurarea, stimularea și sporirea capacității de producție artistică românească, statul a orânduit adeseori mijloace cheltueli. Sprâjinul însă nu a fost întotdeauna efectiv. Iar compozițiunea muzicală a fost, dintre toate manifestările artistice, cea mai neluată în seamă. Condițiuni cu totul particulare s'arăse de produsul muzical și tocmai aici sprâjinul oficial trebuia să fie precădere îndreptat. În mediul nostru actual, artistul plastic și scriitorul sunt lități funcționale, cu rosturi determinate care le îngăduie stabilirea de relații între produsul lor artistic și cerințele celorlalți factori sociali. Relațiunile sora, de sigur, se datorește prețuirea duselor artistice, chiar selecționarea uneori, și, deci, posibilități de viață și de activitate artistică.

Compozitorul muzical este, ca funcție ală, inexistent în mediul nostru. Asupra creațiunii muzicale părerile sunt la categoric bipartite: sau anonimul ferent sau importul numelor cunoscute peste granițe. Iar dacă la aceste condițiuni de natură socială se adaugă cultatea specifică artei muzicale, — me că o operă muzicală nu poate fi pusă percepției estetice decât prin intermediul unui întreg aparat de artă re-

productivă, — nu este greu de înțeles câte piedici stau deacurmezișul drumului compozitorului muzical. Iată de ce socotim de nevoie o deosebită slicitudine din partea statului pentru creațiunea sonoră. Și cu atât mai mult este de pretins această slicitudine din partea organizațiilor care au ființa și menirea tocmai pentru imediată protecțiune a compozițiunii muzicale. Trebuiau înjehabate, nu numai și „ultim” simfonie, ci mai multe chiar; dar în toată stagiună, nu la sfârșitul ei și cu preaparative suficiente, nu în pripă. Prin însăși subvenția pe care o acordă, ministerul poate impune societății culturale privilegiate, organizarea unui număr de concerte cu programe conținând numai muzică românească, cum de fapt, se și procedează aiurea. Iar „Societatea compozitorilor Români” care a dovedit alteori atât de sigur tact organizator, poate selecta din vreme și propune materialul pentru programe.

G. BREAZUL

La TEATRUL NAȚIONAL: „Primejdia” de P. Frondaie.

O melodramă. Sunt rari aceia, cari mai pot gusta genul acesta teatral. Poate fiindcă în viața de toate zilele, auzim adesea de aventurieri brutali, de odioși șantagiști, cari vor să vândă scrisorile obținute în ceasuri de distracție și de femei cari cad victimă profesionalșilor însurătorilor. Zic poate. Contribue însă la irosirea puțințelor de a aprecia slubișciumul adesea ilogie, tare, abuziv prin neconcordanță al melodramei, așezământul sufletesc al mediului literar și al momentului de producție teatrală. Nu mă gândesc cumva, că teatrul n'ar putea utiliza orice conflict dramatic, orice ciocnire sufletescă, orice contrast oricât de sguduitor și brutalizat între personaje. Nu. Se cere însă îndeplinirea unei condiții: acțiunea dramatică să se desfășoare în cadrul unei vieți teatrale, logică și unitară, scuturată de răbufneli folosite de autor, ca efecte uluitoare.

Eroina e o văduvă tânără și harnică. Eroul e un falsificator, un aventurier, un șantagist.

Eroina cade în cursa mizerabilului. Când află cine-i el, vrea să se răzbune. E prea târziu însă. — i-a fost amantă. Femeia se mărită. El vrea să ia de soție pe sora bărbatului fostei lui amante. Vrea s'o ia, fiindcă-i bogată. Se întâlnește cu eroina și o somează să nu spună nimic asupra trectului lui, căci altmintreli, dă scrisorile, pe care le are dela ea, bărbatului ei.

Femeia nu poate tănui primejdia, ce apenință pe inocenta-i cumnată. Se consultă cu un prieten, un academician, și se hotărăște să spună ea bărbatului ei, adevărul.

Se produce atunci grozavă turburare. Bărbatul însă se reculege și aruncă afară, pe beicisnic, după ce-i ia cu forța scrisorile compromițătoare. Morala e satisfăcută; virtutea e biruitoare.

D-na Maria Filoti, în rolul eroinei, a fost fără îndoială la înălțimea autorității sale în linia înaintată a izbânzilor, pe care știe să și le asigure.

Eroul a fost sârguinciosul artist Bălățeanu, care și rânduiește cu fiecare rol, un loc din ce în ce mai de seamă în teatru.

Foarte meritos a înfățișat d. Soreanu pe academician; apoi d. Demetriad pe bărbatul eroinei; d-na Lily Popovici în rolul feii gata să cadă în cursa aventurierului.

B. CECROPIDE

BIBLIOGRAFIILE

II. PENTRU O BUNA BIBLIOGRAFIE

Privite așa cum am văzut — studiile și cercetările cu caracter bibliografic, constituie o disciplină siue qua non în complexul sufletesc al tuturor manifestațiilor scrise. Sfera lor de-o lărgime infinită (tot atât de întinsă ca aceea a istoriei) îmbrățișează tot ce poartă numele de literă scrisă și servește, prin numeroasele ei aspecte, drept bază sigură și definitivă tuturor cercetătorilor. De aici, însă, atâtea și atâtea obligațiuni și nu dintre cele mai ușoare. De aici — mai ales — obligațiunea pe care o au biograful de a face cu adevărat știință, cercetare cu preocupări pur intelectuale, în stare să înfrunte veacurile și să lumineze spiritele.

Când poate fi astfel considerată o enumerare bibliografică?

În niciun caz atunci când — după cum vedem — ea va fi numai și numai o înșirare stângace și necompletă de nume, titluri sau date, în stare nu numai să nu spue mare lucru cetitorului, dar să-l rătăciască și să-l înșele cu tot dinadinsul. O asemenea listă, dacă e făcută din nevinovăție, dovedește nepricepere; dacă însă e urmarea imediată a unei intențiuni cu aparență științifică — după față reaua voință și pornirea condamnabilă. Oricum ar fi, ea dăunează și publicului și studiosilor — chiar dacă se compune dintr-o îndoită sau întreită înșirare — cum se întâmplă mai adesea — de nume și titluri, grupate cum dă Dumnezeu.

Și totuși lucrurile se mai petrec astfel. Ca pretutindeni — și aici cercetările strict bibliografice sânt inundate de atâtea și atâtea violențări ale acestei discipline. De-aici — de unde, până mai dăunăzi, bibliografia românească era quasi-inexistentă, mărginindu-se la câteva cataloguri epuizate¹⁾ astăzi ca stăruie din ce în ce mai frequent prin paginile cărților și periodicelor. Că e un semn îmbucurător de științifizare — am arătat-o; nenorocirea e însă alta: faptul că nu toate aceste cercetări servesc cu devotament cauza scrisului românesc,

¹⁾ Amintim fericită excepțiune: Bibliografia românească veche a d-lor I. Bianu și N. Hodos.

că, prin urmare, unele din ele nu sânt decât niște simulacre bibliografice vinovate, mai ales de următoarele lipsuri:

1. insuficiență a materialului informativ;

2. absența completă a unui criteriu de clasificare;

3. abundență inutilă, dovedită prin curioasa și continuă înregistrare de titluri lipsite de semnificațiune sufletească.

Iată din ce cază am socotit, nu atât pentru alții, cât mai ales pentru mine, să fixez, în cadrul unei încercări, chestiunea bibliografiilor, și a utilității lor evidente, dar în deosebi, a condițiilor pe care trebuie neîndoișos să le îndeplinească spre a răspunde cu tot dinadinsul acelei utilități. Nu e oare o datorie de conștiință aceea de a-ți lămurii, din capul locului, directiva de care te vei lăsa condus? Și-apoi: ce-i cea îngâmfare nemeșteșugit deghizată care aruncă pe celitor în pustiul fără margini al atâtor sisteme de cercetare? E de mirat, de-aici, că, începând prin a nu te înțelege, el va sfârși prin a te neglija și chiar disprețui?

De-aici: nevoia unei inițieri, fie ca cât de sumară, și tot de-aici obligațiunea de a răspunde unei asemenea nevoi, mai ales când cercetările fac parte (ca acelea care ne preocupă) dintr'un domeniu mai puțin vizitat.

PAUL I. PAPADOPOL

REVISTE

□ SALONUL LITERAR (I. 12. Mai): agreabile Amintiri despre debutul său critic serie d. G. Bogdan-Duică; o admirabilă traducere necunoscută a lui D. Anghel din H. de Regnier; Prințul fericit, din Oscar Wilde, tradus de Al. T. Stamatiad; Două profesii de credință, gloze în marginea manifestelor literare Rebreanu-Minulescu de Tudor Vianu; o schiță de istorie literară: Câteva cuvinte despre Moise Nicoară de Perpessicius; Poeme religioase și profane de: Marcel Romanescu, Al. Dominic, D. Nanu, Al. T. Stamatiad, Eugeniu Ștefănescu-Est, V. Demetrius etc.; bogată cornică și o minuțioasă tablă de materie a întregului an al revistei.

□ BANATUL (I. 5. Mai). revista culturală din Timișoara, redactată în românește, ungurește și nemțește, publică literatură de d-nii G. Brăescu, A. Cotruș, Mihail Gașpar, Luican Costin etc.

Haydn, se afla într'o zi împreună cu Mozart, tânărul dar deja triumfătorul său rival. Autorul lui „Don Juan” îi zise:

— Maestre, mă prind că nu vei putea executa o bucată pe care o voiu scrie eu.

Haydn zâmbi și primi rămășagul.

— Poftim, zise Mozart după ce terminase de scris.

Haydn se așeză la pian, puse notele înaintea lui și începu să cânte. Era surprins de ușurința muziciei; dar deodată se oprește:

— Ei! Ce e asta? Ambele mâini îmi sânt ocupate, una cântă la dreapta, cealaltă la stânga și... măi trebuie făcut să răsune o notă și la mijloc. Nimeni în lume nu poate cânta asta! E o greșeală.

Mozart se amușă de perplexitatea maestrului, care se sculase. El se așeză pe scaunul rămas gol și reîncepu să cânte dela prima măsură, continuă foarte liniștit, așteptă să ajungă la pasagiul imposibil pentru Haydn, aplecă puțin capul, atinse cu vârful nasului clapa din mijloc și continuă fără să se incurce.

Atunci Haydn se recunoscu învins și îi zise:

— Văd scumpul meu prieten, că ai să ne duci pe toți de nas.

Richard Sheridan, celebrul autor dramatic, orator și om politic englez, a avut un fiu care nici pe departe nu semăna cu genialul său părinte.

După ce tânărul Sheridan și-a isprăvit studiile și s'a întors acasă cu titlul de doctor în drept al Universității din Oxford, bătrânul îl întrebă:

— Băete, spune-mi de ce ai de gând să te apuci?

Tânărul pe cât de prost, pe atât de mândru, răspunse cu infumurare:

— Eu tată, n'o să mă apuc de avocatură; vreau să fac politică și cu siguranță că voi reuși așa cum ai reușit și dumneata. Îmi pun candidatura la un scaun de deputație și apoi îmi bat în frunte o tăbliță cu inscripția: „De închiriat”. Și să vezi cum se vor bate partidele ca să pună mâna pe un așa cap.

— Să nu uiți, ripostă bătrânul, să adaugi „nemobilat”.

RUD. A. KNAPP.

30 Mai, 1923: O. Goga și-a ținut discursul de recepție în Academia Română vorbind despre „Coșbuc”. Răspunsul a fost dat de G. Bogdan-Duică.

31 Mai, 1883: S'a născut în satul Săliște (lângă Sibiu) dr. Onisifor Ghibu.

1919: O. Densușianu și-a ținut discursul de recepție în Academia Română vorbind despre „Barbu Delavrancea”. Răspunsul a fost dat de I. Bianu.

1 Iunie, 1829: Apare în Iași, primul număr din gazeta „Albina Românească”, condusă de G. Asachi.

1857: S'a născut în Brașov filologul C. Lacea.

1919: A murit slavistul I. Bogdan.

1921: Mihail Sadoveanu a fost ales membru al Academiei Române.

2 Iunie, 1819: S'a născut în București marele patriot și istoric, N. Bălcescu.

1821: S'a născut în Pitești, cunoscutul om de Stat, I. Brătianu.

1852: S'a născut în Folticeni junimistul Gh. Radu.

1867: Vasile Alecsandri a fost numit membru al Academiei Române; August Treb. Laurian a fost numit membru al Academiei Române; Ioan Eliade Rădulescu a fost numit membru al Academiei Române; C. A. Rosetti a fost numit membru al Academiei Române; C. Negruzzi a fost numit membru al Academiei Române.

1920: Gh. Vălsan a fost ales membru al Academiei Române.

1923: Al. Lapedatu și-a ținut discursul de recepție în Academia Română, vorbind despre „Istoriografia română ardeleană”. Răspunsul a fost dat de I. Bianu.

3 Iunie, 1848: Apare la Pesta revista „Amicul Poporului”, condusă de Sigismund Pap.

1922: A murit Duiliu Zamfirescu.

Andrei Rădulescu și-a ținut discursul de recepție în Academia Română, vorbind despre „Cultura juridică românească în ultimul secol”. Răspunsul a fost dat de I. C. Negruzzi.

4 Iunie, 1919: Gh. Bogdan-Duică a fost ales membru al Academiei Române.

Octavian Goga a fost ales membru al Academiei Române.

D. Gusti a fost ales membru al Academiei Române.

1921: Gh. Bengescu a fost ales membru al Academiei Române.

1923: Gh. Murnu a fost ales membru al Academiei Române.

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL. SADI-IONESCU

087.1 LITERATURĂ PENTRU TINERIME.

Diaconescu (Pantelimon). — Dialoguri populare pentru serbări școlare și sezători. București, **Cartea Românească**, 1926, 95 p. Lei 25.

Moise (Nicolae). — Primărie în Țigănie. Comedie în două tablouri. Ediția L. Brașov, **Gheorghe N. Ciurcu**, 1926, 24 p.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Ioachim (V. M.). — Către leul-aur. Bilanțul aur. București, **Cercul de studii comerciale**, 1925, 24 p.

Trancu-Iași (Gr. L.). — Pro domo. București, **Cercul de studii comerciale**,

[1926], 25 p. (Biblioteca corpului absolvenților școalelor comerciale superioare No. 1).

Corpul contabililor autorizați și al experților contabili. Contribuțiuni la codul și reorganizarea cooperăției. (Memoriu prezentat d-lui ministru al muncii în chestiunea codului cooperăției). București, (Tip. **Răsăritul**), 1926, 30 p. Lei 20.

Trancu-Iași (Gr. L.). — Codul cooperăției și interesele noastre profesionale. București, **Cercul de studii comerciale**, [1926], 21 p. (Biblioteca corpului absolvenților școalelor comerciale super. No. 2).

34 DREPT. LEGISLAȚIE.

Juvara (Alfred). — Neutralizarea în Ro-

mânia după constituțiune și noua lege a naționalității, de Dimitrie G. Maxim. Dare de seamă. București, (Tip. **Curierul Judiciar**), 1926, 58 p.

Popovici (Gh.) și V. I. **Vasiloiu**. — Legea băncilor populare și decretul-lege de înființarea centralelor (cu ultimele modificări). Tălmăcite și adnotate cu doctrină și jurisprudență. București, (Tip. **Lupta**, N. Stroilă), 1926, XIV + 287 p. Lei 120.

35 ADMINISTRAȚIE.

Brădișteanu (Șt.). — Aplicarea statutului funcționarilor și reorganizarea serviciilor publice. București, (Tip. **Răsăritul**), 1926, 20 p. Lei 20.

Allesseanu (G.). — Introducerea Contabilității Științifice în Administrațiile publice. București, (Tip. **Răsăritul**) [1926], 16 p.

37 ÎNVĂȚĂMÂNT. PEDAGOGIE.

Ionescu-Șișești (Gh.). — Învățământul a-

*) A se vedea tabloul clasificării zecimale în numărul 1.

Institutul Social Român

Politica culturii

— Conferința d-lui prof. D. Gusti —

ma conferința din ciclul „Capitulul în viața socială” organizat în anul acesta de Institutul Social Român s'a încheiat prin conferința „Politica culturii” dinuță de președintele d. profesor universitar Dimitrie

nceput conferințiarul arată în cuvinte personalitatea lui Gh. Mărmemburu al I. S. R. care a murit să-și poată desvolta conferința sa ența vieții sociale asupra legislației, în care spiritul său cu vederi atât gi, avea să manifeste toate puterile

ecțiunile aduse acestei conferințe, tiv că politica culturii nu ar avea n sens în cadrul ciclului „Capitalul în viața socială” nu sunt întemeiate. Sombart într-o lucrare a sa „Burlacii” se întreabă dacă spiritul societății capitaliste este o urmare a capitalului sau capitalul e un produs al spiritului și tot aceeași importanță dau lui spiritului toți teoreticienii sociali, și mai cu osebire K. Marx, care pentru realizarea statului socialistitatea capitalismului și dezvoltarea puternice conștiințe de clasă în proletariatului. Insuccesul experimentelor bolșevice provine din desconsiderarea acestor doi factori, amândoi neînținși în Rusia.

Rădulescu-Motru a fost ales membru al Academiei Române.

1879: S'a născut în Avrig, Gh.

1879: S'a născut în Iași, Leon Ne-

1879: S'a născut în București artistul Nottara.

1879: Apare în Pesta revista literară „Luceafărul”, condusă de Iosif Vulcan.

1879: S'a născut în Botoșani marele istoric N. Iorga.

1879: S'a născut în Turda poetul Emil Biffa.

1879: Apare în Iași sub conducerea lui N. Beldiceanu revista „Cultura”.

1879: N. Iorga ia direcția revistei „Sextonul”.

Anghel este numit redactor al revistei „Semănătorul”.

Pentru a vorbi de politica culturii trebuie precizat întâi ce se înțelege prin politică și conferințiarul o definește astfel: Prin politică înțelegem orice acțiune întreprinsă pentru a crea valori sociale și culturale. Dar statul care realizează politica culturii e numai o formă de organizare politică și socială a națiunii; el e în funcțiune de națiune, un instrument al ei. Secretul stă tocmai în organizarea politicii națiunii cu politica Statului...

Politica ce trebuie urmată față de cultura creatoare, stă în recunoașterea forței ce reprezintă inteligența în societatea actuală, azi ignorată și copleșită de capital și muncă. Politica creatoare cere sacrificii bănești și organizare de la care statele occidentale nu se dau în lături și de aceea sunt utilitate cu tot ce e necesar cercetărilor științifice. La noi? Cea mai bună dovadă de lipsa de atenție față de cultură stă în faptul că în București n'avem o singură bibliotecă întreținută de stat, iar aceea a Academiei Române, destul de bogată, singura pe care o avem, nu are nici un ajutor din partea Statului. Dacă nu se va veni în ajutorul ei, biblioteca Academiei se va închide, ne având cu ce acoperi deficitul ce va fi anul acesta da aproape 2 milioane lei. Nu mai puțin jalnică e și situația Institutului Social Român, care nu are unde să pună cărțile, nu știe unde se va muta, și cu secții care n'au unde să se înfrunescă.

Diviziunea muncii a adus cu sine nevoia tot mai mare a lucrătorilor specialiști. Dar alegerea profesiunilor care se face întâmplător și mai ales la noi, dă naștere la atâtea existente ratate. În occident s'au constituit asociații care prin școală, aflând aptitudinile elevului, îl îndrumă spre meseria cea mai corespunzătoare calităților lui. Anul viitor se va ține la Cluj, un congres de orientare profesională organizat de I. S. R. la care va asista și un delegat dela Liga Națiunilor.

Din aceeași nevoie, problema selecțiunii talentelor a luat un mare avânt în pedagogia modernă, și tot așa se explică extinderea mare pe care o ia cultura sociologică, care trebuie introdusă în licee și în toate facultățile.

Cea mai grea e însă politica culturii populare, care trebuie să evite a da naștere la semi-culți, coborându-se în manifestările sale, pea mult la nivelul as-

cultătorilor. La noi pe lângă crearea de biblioteci trebuie să se ducă o violentă campanie pentru deșteptare gustului de citit. Statistica întocmită de o editură de a noastră e groaznică; autorii noștri cei mai buni nu vând decât câteva sute de volume pe an.

Pentru o eficace propagandă în sensul acesta d. Gusti recomandă șezătorile literare între orele de curs și înfiumțarea așa numitelor universități țărănești după felul celor care funcționează cu atât succes în Danemarca.

Politica culturii duce la inobilirea și întărirea națiunii. O formă superioară de viață națională nu poate fi atinsă fără cultură, care dă naștere acelei elite intelectuale ce formează țaria oricărui neam. Ea înseamnă o politică de prestigiu în slujba căruia s'a pus Institutul Social Român, care dacă nu va găsi banii necesari, sfârșește d-sa, va trebui cu această ultimă conferință din anul acesta, să suspende orice activitate.

I. FLOROIU

DIN STRAINATATE

□ In locul lui Elemir Bourges, autorul romanului „Les oiseaux s'envolent et les fleurs tombent” și „La Nef” socotite ca adevărate capodopere, a fost ales la Academia Concourt, romancierul Gaston Chéreau.

A debutat în literatură cu romanul „Les grandes époques de M. Thébault” la 1902. urmat apoi de „La saison balnéaire de M. Thébault”, „Valentine Pacquault”, „Champ Tortu”, „Loiseau de proie”, „Le monstre” și „La maison de Patrice Perrier” și ultimul „Le Flambeau des Rifault”.

E un scriitor realist, care își alege de cele mai multe ori temele cele mai îndrăznețe, pe care știe însă să le trateze cu o sobrietate, artă și cu un admirabil simț de analiză psihologică.

□ A murit la Paris în vârstă de 42 de ani scriitorul L. F. Rouquette, comparat adese ori de critica franceză cu cunoscutul povestitor american Jack London, din cauza asemănării unei vieți plină de aventuri. Romanele sale „Le grand silence blanc”, „La Bete errante”, „Le Oiseau de tempête”, „L'île d'Enfer” și „L'épopée blanche”, nu sunt decât povestirea literalizată a aventurilor sale prin nordul Canadei, Alaska, prin mările nordice, în Islanda și în apropierea Polului Nord. După urma lui, în afară de aceste lucrări mai rămâne un cap Rouquette, semnalat de geografi englezi la 7 grade de Pol.

nicol în România. București, **Ministerul Agriculturii și Domeniilor**, 25, 17 p.

38 COMERȚ. TRANSPORT.

Blănușescu (Petru). — Blănuri din punct de vedere tehnic comercial cu o descriere a diverselor soiuri de animale e căror piei se întrebuintează la confecțiuni de blănuri. Lucrată cu concursul d-lui Otto Prager. Cu o prefață de d. Alex. Pandele. București, (Tip. **Răsăritul**), [1926], 27 p.

Caru (Căpitan Constantin C.). — Transporturile maritime și fluviale. București, (Tip. **Adevărul**), 1926, 90 p. + 3 tabele. Lei 120.

6 ȘTIINȚE APLICATE.

Blănușescu (Ing. E.). — Radio-telefonie. Montaje ultra-sensibile. Conferință ținută la 7 Iunie 1925 la „Asociația Inginerilor Radiotelefoniști”. Ediția I. București, **I. Copușeanu**, f. d., 25 p. Lei 25.

Mihăilescu (M. I.). — Știința ordinii patrimoniului. Sociologia contabilității. București, (Tip. **Răsăritul**), [1926], 75 p. Lei 50.

63 AGRICULTURĂ ȘI ȘTIINȚELE AGRICOLE.

Nagy Endre Dr. — A. gazdakörök szerveséről és vezetéséről. Cluj, (Ny-om **Minerva**), 1926, 80 p.

Caspari (Frideric). — Instrucțiuni scurte pentru plantarea și îngrijirea viilor. Mediaș, (Tip. **Reissenberg & Co.**), 1926, 15 p.

Anuarul corpului tehnic silvic pe anul 1925. București, (Tip. **Naționala**, Jean Ionescu & Co.), 1926, 127 p.

Dabăca (Gh. I.). — Cercetări biometrice asupra aclimatizării rasei Simmental în Bucovina. București, (Tip. **Bucovina**), 1926, 104 p. Fig.

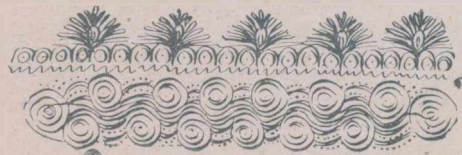
Gruber (Med. Vet. Franz). — Studiu asupra hergheliei Gidran în herghelia Rușetu jud. Brăila. București,

(Tip. **Bucovina**), 1926, 63 p. + 7 anexe. Fig.

Luția (Med. Vet. George Gh.). — Cercetări biometrice asupra aclimatizării rasei Simmental în Transilvania. București, (Tip. **Bucovina**), [1926], 100 p. + 2 pl. Fig. (Biblioteca zootehnică No. 3).

Strilciuc (Med. Vet. Dumitru T.). — Cercetări biometrice asupra aclimatizării rasei Pinzgan în Transilvania. București, (Tip. **Bucovina**), f. d., 88 p. Fig. (Biblioteca zootehnică Nr. 2).

Popescu Daia (Dr. P.). — Congresul de piscicultură dela Bordeaux. Dare de seamă. București, **Ministerul Agriculturii și Domeniilor**, 1926, 38 p. Fig.

E C O U R I

REDACTIONALE

□ Abundența materiei ne silește — spre regretul nostru — să amânăm publicarea **Mențiunilor critice**.

RECTIFICARE

□ Din eroare de corectură, în buletinul bibliografic săptămânal din Nr. 21, s'a trecut la „literatură străină tradusă“, romanul „**Ne leagă pământul**“ de Sylvius Rolando. Romanul este original, e apărut în editura literară a Casei Școalelor, iar autorul mai are la activul său o culegere de nuvele: **Generalul Frangulea**.

INTERWIEVURI

□ Rampa a publicat, de curând două interesante convorbiri cu d-nea **I. Vinea** și **Camil Petrescu**. Importanța acestor desbateri ne obligă să revenim.

DOLIU

□ S'a stins din viață, regretată de toată lumea scriitoricească, tânăra autoare a cunoscutului succes de teatru: **Fără reazăm**, scriitoarea **Igena Floru**.

Rară distincție sufletească, adânci calități de dramaturgă, cunoscătoare a literaturilor străine din care tradusesc d'n Wilde un admirabil volum pentru tinerime — toate aceste calități au fost curmate brutal de o moarte prematură.

EXPOZIȚII

□ Intre 9—31 Maiu a fost deschis la Palatul Cultural, din Arad, expoziția de pictură și vase cu motive românești, a d-nei **Letiția Al. Stamatiad**.

PUBLICAȚII

□ În Septembrie reapare la Focșani reorganizată revista **Freamătul**, sub conducerea d-lor **Gabriel Drăgan** și **Const. Radu**.

REVISTE

□ **GÂNDIREA** (VI, 3, Aprilie 1926): Despre **Adolescență**, ca o răscurse agitată a tuturor virtualităților sufletesti, scrie, o subtilă „proiecție subiectivă“ d. **Vasile Băncilă**. Desprindem această încheiere lirică de o rară culoare:

„Iar toate aceste forțe la un loc, absolut complete sau nu, cu timbru individual specific, cu nivelul variat, după fiecare caz, cu unele umbre care le infăresc expresia de lumină, plutesc în cadrul psihic general al adolescenței. Pentru înțelegerea acestei vârste, ele sunt tot atâtea fire ale Ariadnei. Căci adolescența rămâne înainte de toate, ca aspect de ansamblu, o vrâstă fluidă, vagă, complexă și greu de prins în formule, constituind un cadru nobil, colorat și transfigurat de irizări de tot felul, cu marginile neprecise de seamă, pe care se proiectează aceste forțe mai mult sau mai puțin sigure, dar care sunt tot atâtea raze generoase și patetice de orientare, într-o vrâstă în general dezorientată și descentrată de contradicții organice. Vârsta de nedumeriri insurmontabile și înțelegeri cari forțează puterea de înțelegere; de timidități paralizante și porniri mesianice; de elanuri ce-și caută scopul și de autosugestionări cosmice; de chemări din altă lume, ca vocea îndrăgănită a unei ființe pe care n'ai văzut-o niciodată, și de supraveșterii puerile; de obscurități amănitoare și de revelații metaforice; de roire confuză a energiei și perpedități supărătoare; de presimțiri porniri, avânturi surde, confuzii și lumini. Vârsta în care se atinge lumea mitică și impersonală a copilăriei cu lumea critică și personală a maturității. Vârsta, când tipul sufletesc definit al copilăriei se dizolvă pentruca misterul creațiunii să apară iar, de data aceasta sub ochii noștri. Vârsta necompletă, autonomă și definitivă a copilăriei. Punct

aproape inform, dar fecund, din care va rezulta ceace vor îngădui împrejurările generale ale vieții, dar și ceace va fi avut grijă ducătorul. Și în orice caz, moment unic în viață, când se deschioacă cele mai alese virtualități immagazinate în plasma aceasta a omului“...

D. **Mateiu Ion Caragiale**, continuă romanul său **Craii de Curtea Veche**, în care apar frumoase decoruri bucuureștene. Romanul românesc se completează cu această nouă operă a cărei aparție în volum e în deosebi așteptată.

Prima parte din **nuvela Omul care și-a găsit umbra**, publică d. **Cezar Petrescu**. **Cronica literară** o continuă d. **Tudor Vianu**. Diverse cronici artistice, teatrale etc.: **Oscar Walter Cisek**, **Ion Marin Sadoveanu**, **Stelian Mateescu**, **Tudor Șoimaru**, **T. Păunescu-Ulmu** etc., etc. Numărul e admirabil ilustrat cu reproduceri din expoziția celor 4: **Șirato**, **Tonitza**, **Han** și **Șt. Dumitrescu**.

□ **VIATA LITERARA**. Cu numărul 14 (1. 22 Mai) revista d-lui **I. Valerian** întine-rește. Noi forțe se adaogă, noi coloane se zidesc: d. **Pompiliu Constantinescu** preia cronica literară. D-l **Vladimir Streinu** un entrefilet permanent. **Disociații**; d. **G. Nichita**: **Plastica**; d. **Tudor Șoimaru**: **Profiluri streine**. În acest număr serie despre **Joseph Delteil** din al cărui **Sur le fleuve amour** și traduce un fragment. Din convorbirea d-lui **Nichifor Crainic** trebuie mai ales reținute rândurile despre nevoia unei sindicalizări a scriitorilor.

□ **ADEVARUL LITERAR ȘI ARTISTIC** (VI, 285, 25 Maiu): Amintiri literare despre **George Diamandy**, serie d. **Artur Gorovei**; despre personalitatea critică a lui **Mirbeau**, d. **Tudor Teodorescu-Branște** iar d. **Paul Zarifopol**, despre aspecte ale atmosferii religioase de astăzi în **Creștinism de actualitate**:

„Intrebarea noastră astăzi este așa: cum și, în ce sens poate fi europeanul cultivat de astăzi capabil de viață religioasă, și ce parte din învățătura creștină poate fi adevărat vie și potrivită sufletului actual? ”

Cred că, în zilele noastre, graba este dușmanul obișnuit al stării religioase. Această stare cere liniște în afară și reculegere înăuntru, iar omul de azi n'are nici vreme, nici liniște. Ori că muncește, ori că petrece, civilizatul actual e înecat în impresii exterioare care se succed cu înșelăală necunoscută vreunei alte vremi“.

„În această situație, învățătura evanghelică însăși este fatal eclipsată. De sigur foarte curând după întemeierea bisericii, această învățătură a fost împinsă pe planurile din fund, pentrucă era încomodă discipului social și politic pe care se grăbea s'o elaboreze puterea lisericească. Totuși învățătura evanghelică n'a rămas ineficace, și e frivolă și nedreaptă vorba nu știu cărui literat care spunea că Europa încă n'a ajuns a fi creștină. Analiza și critica sufletului sunt produsul adevărat și specific al creștinismului în viața spirituală europeană, și cred că numai prin această profundă nouitate creștinismul aparține prezentului și viitorului. Cazuistica și confesionalul catolic, asprimea și subtilitatea morală a jansenismului și a sectelor Reformei, constituiesc o întâmplare cu totul strănie în istoria sufletului omenesc. A fost desigur o uriașă răsturnare a naturii, ca animalul să-și întoarcă puterile lui de luptă din afară înăuntru, să fie aspru, și înverșunat chiar, cu sufletul lui, așa cum e sau era,

cu dușmanul din afară. Această enomitate a fost cu puțință, și toată bogăția și adâncimea sufletului modern au rezultat din ea.

Vremea noastră e foarte rău dispusă față cu această particularitate a creștinismului: fiindcă e vreme de energie furioasă îndreptată în afară; — trăi sub primatul obrăzniciei.

De dragul contrastului măcar, ar trebui recomandate stăruitor cetitorului nostru **Imitația domnului nostru Isus Hristos**, predicile iezuitului **Bourdalo** maximele lui **La Rochefoucauld**, **Fundamentul metafizic al moravurilor** al **Kant**. În ele se găsește, gândită eminenț în învățătura creștină pentru omul de astăzi. — înțeleg: pentru omul cu vigoa și delicatețe de spirit, capabil să întoarcă spatele necreștinismului cotidian, foileton și de cafenea, de boudoir și dansant“.

□ **IDEEA EUROPEANA** (VII, 488, Mai): d. **Dragoș Protopopescu** începe serie de scrisori cernăuțene, scriind de pre **Bucovina Românilor**, **Bucovina politică**, pregnantă imagini ale vieții politice din Bucovina și sfârșind cu un vibrau elogiu pentru „rostul de superioară, dărză inițiativă“ a actualului primar **Cernăuțului**, **Radu Șteera**.

□ „**Misterul**“ **Shakespeare** a revădit nou în discuția cercurilor pariziene ocazia expoziției shakespeareiene deschisă de oficiul de librărie și bibliografie și a lucrării contesei de **Chambre** „**Shakespeare acteur-poète**“.

Intemeindu-se pe documentele vechi autoarea caută să stabilească în amănunțic existența genialului **Will**, dela naștere și până la moarte. Mulți vor contesta firește autenticitatea acestor documente în favoarea lui **Bacon**, fie a mult-cutatului **lord Rutland**, dar importanța rămâne în acest studiu, descoperirea și soi de crudiție italiană a celui ce-a scris peșele semnate **Shakespeare**.

Acest **Shakespeare** n'a fost niciodată în Italia, în schimb a frecventat mult **Londra** pe profesorul prietenului și contele **Shouthampton Giovanin Floru** care i-a servit ca model pentru pedan din „**Peines d'amour perdues**“.

În expoziția **Shakespeare** figurează două lucrări ale lui **Giovanni Floru** „**First Finitis**“ (1578), manual de conversație italiană din care marele autor împrumutat câteva proverbe și titlul două comedii și dicționarul „**A World Words**“ isvarul tuturor netațiilor italiesti din opera shakespeareiană.

Ceace reține mai mult pe vizitator expoziției în afară de edițiile unice operelor sale, sunt manuscrisele în care se vede scrierea neîntrecutului **Shakespeare**, precum și un exemplar din „**Amorfozele**“ lui **Ovidiu**, parafate mâna sa.

□ Cităm câteva fragmente din corința „**L'âme et l'esprit**“, pe care a nut-o la Paris, marle filosof german contele **Hermann Keyserling**:

„Culturile întemeiate pe rațiune au tins extrema limită de dezvoltare, fiind surprate de forțele sentimentului refuz până atunci.

„**Victoria creștinismului** asupra ordii romane se datorește expansiunii sensibilității. Elementul rațional din fiecare om își va lua revanșa împotriva emoției în timpul Renașterii.

„Fiecare epocă nouă compensează om de ceace l'a lipsit epoca precedentă.